ПРАЛЕТАРЫІ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР.

№ 99 (1633) | Пятніца, 15 снежня 1961 года | Цана 4 кап.

ШКОЛЫ ГРАМАДСКІХ ПРАФЕСІЙ

Часта на семінарах і нарадах работнікаў культасветустаноў, на камсамольскіх сходах можна пачуць скаргі, што, маўляў, не хапае яшчэ ў нас кіраўнікоў самадзейных гурткоў, лектараў, масавікоў, інструктараў па розных відах спорту. Вось, каб гэтыя спецыялісты ды былі ў нашым калгасе ці саўгасе, вядома, лепш і справы пайшлі б, гаворыць іншы загадчык клуба. Такі чалавек з гадзіну будзе расказваць, што б ён зрабіў, калі б яму далі лектараў, масавікоў і іншых спецыялістаў культурнага фронту. І няўцям чалавеку, што ад яго ж таксама нямала залежыць, што людзі такія ёсць побач, трэба толькі зацікавіць іх, дапамагчы ім авалодаць майстэрствам культурна-асветнай работы.

Наша рэчаіснасць багатая прыкладамі (ды і не толькі прыкладамі, гэта ўжо становіцца нормай жыцця), калі ледзь не ўся работа ўстаноў культуры грунтуецца на грамадскіх асновах. Сёння ўжо абавязкі загадчыка клуба, дома культуры ці бібліятэкі істотна змяніліся. Ён усё часцей і часцей выступае ў ролі **арганізатара** культурна-асветнай работы як у горадзе, так і на вёсцы, а не як майстра на ўсе рукі, калі ён быў і швец, і жнец і ў дуду ігрэц — кіраваў самадзейнасцю, чытаў лекцыі, маляваў плакаты. На дапамогу прыйшла грамадскасць і адразу цікавей стала ў клубе, бібліятэцы, палепшылася ўся работа. Бо за справу ўзяўся цэлы калектыў, які адкрыў шырокую дарогу ініцыятыве, выдумцы, пошукам новых форм культурна-масавай работы.

Хіба здолеў бы дырэктар Пінскага гарадскога Доме культуры тав. Сакольскі наладжваць такія цікавыя мерапрыемствы, як славутыя «Пінскія вечары», калі б усё ён рабіў адзін ці нават з калектывам работнікаў Дома культуры? Сакрэт яго поспеху якраз у тым, што тав. Сакольскі ў першую чаргу здольны, ініцыятыўны арганізатар клубнай работы. А калі на дапамогу прыйшла шырокая грамадскасць горада — партыйныя, камсамольскія і прафсаюзныя арганізацыі, калі ў Доме культуры сапраўдным гаспадаром стала моладзь, нарадзіліся такія цудоўныя формы работы, як балі пераможцаў, маршы брыгад камуністычнай працы, вечары славы, якія ў поўным сэнсе гэтага слова дапамагаюць працаўнікам Піншчыны жыць і працаваць па-камуністычнаму.

Цяпер ужо не знойдзеш такога работніка культуры, які б не верыў у сілы грамадскасці і не імкнуўся прыцягваць яе да ўдзелу ў клубнай ці бібліятэчнай рабоце. На грамадскіх асновах ажыццяўляецца кіраўніцтва калектывамі мастацкай самадзейнасці, народнымі універсітэтамі культуры, аматарскімі кінастудыямі, калгаснымі музеямі, хатнімі бібліятэкамі, народнымі кніжнымі магазінамі. Работай многіх клубных устаноў і бібліятэк пасьпяхова кіруюць праўленні і грамадскія саветы, якія выбіраюцца на агульных сходах працоўных. Тысячы актывістаў — кніга624ншы, грамадскія бібліятэкары, чытальнікі — умела прапагандуюць кнігу. Толькі ў Гродзенскай вобласці ў розных грамадскіх саветах пры ўстановах культуры прымае ўдзел чатыры з палавінаю тысячы чалавек, а пры бібліятэках працуе каля пяці тысяч кнігаґношаў і чытальнікаў. Якую вялікую і карысную справу робяць гэтыя энтузіясты! Па загаду свайго сэрца, не шкадуючы часу і сіл, нясуць яны ў народныя масы веды, культуру.

Добрую ініцыятыву праявіў Мазырскі гарком камсамола, стварыўшы школу грамадскіх прафесій. Што гэта за школа, якія яе функцыі і чаму будуе сваю работу выключна на грамадскіх асновах?

Знайшліся ў Мазыры энтузіясты, якія пажадалі перадаць свае веды тым, у каго іх яшчэ мала. Пры школе грамадскіх прафесій было створана чатыры факультэты: лектараў, масавікоў, суддзяў па розных відах спорту, юнкораў і рэдактараў насценных газет. Узначальвае работу школы сакратар гаркома камсамола Вера Кавалёва.

Чым займаюцца, напрыклад, на факультэце масавікоў, якім кіруе энтузіяст, майстар фабрыкі імя Крупскай Валянціна Шкурко? Заняткі тут адбываюцца два разы ў месяц. Наведваюць іх сакратары камсамольскіх арганізацый, рабочыя, калгаснікі, работнікі сельскіх устаноў культуры, піянерважатыя. Для іх прачытаны лекцыі на тэмы камуністычнага выхавання, аб задачах культасветустаноў па прапагандзе рашэнняў XXII з'езда КПСС, аб формах і метадах работы клубаў і дамоў культуры, аб ролі мастацтва ў камуністычным выхаванні моладзі. Шмат увагі аддаецца практычным заняткам, у час якіх развучваюцца разнастайныя гульні, атракцыёны, песні, танцы, музычныя і літаратурныя віктарыны, загадкі, словам, усё тое, што павінна зрабіць вечар у клубе вясёлым і цікавым.

Карысна і тое, што вучоба ў школе грамадскіх прафесій спалучаецца непасрэдна з работай установ культуры. Слухачы школы падрыхтавалі некалькі агульнагарадскіх вечароў, прысвечаных брыгадам камуністычнай працы, правялі маладзёжныя вечары на фабрыцы «Радзіма» і на ліцейным заводзе. Яны выязджаюць у сельскія клубы раёна для падрыхтоўкі тэматычных вечароў і вечароў адпачынку моладзі.

Факультэтам лектараў кіруе дырэктар педагагічнага інстытута тав. Эльман. На занятках слухачы школы вывучаюць майстэрства лектара, распрацоўваюць лекцыі і г. д. Самы шматлікі факультэт фізкультуры і спорту (кіраўнік — выкладчык сярэдняй школы А. Шаеў). Тут рыхтуюцца грамадскія інструктары і суддзі па розных відах спорту, старшыні саветаў нізавых калектываў фізкультуры.

Кожная добрая справа маланкай абляціць усе куткі рэспублікі і адразу заваюе сабе гарачых прыхільнікаў і паслядоўнікаў. Цяпер школы грамадскіх прафесій створаны ва ўсіх раёнах Беларусі, працуюць яны і пры многіх сельскіх сярэдніх школах. Карысць гэтага добрага пачынання відавочная.

У радзе раёнаў ствараюцца школы, якія акажуць значную дапамогу гурткам мастацкай самадзейнасці. Пры Жлобінскім Палацы піянераў працуе факультэт мастакоў-дэкаратараў (кіраўнік тав. Дзікаў). Факультэт кіраўнікоў драматычных гурткоў створан у Браславе, якім кіруе рэжысёр народнага тэатра тав. Галкін.

І так у кожным раёне камсамольскія арганізацыі разам з органамі культуры ствараюць школы грамадскіх прафесій. І трэба паклапаціцца, каб гэтыя школы сталі крыніцай кадраў, крыніцай, дзе рыхтуюцца спецыялісты для розных галін клубнай і бібліятэчнай работы.

Добра наладжана работа школы грамадскіх прафесій пры Мінскім педагагічным інстытуце імя Горкага, у якой займаецца 600 студэнтаў. На яе факультэтах рыхтуюцца піянерважатыя, інструктары па розных відах спорту. Арганізавана праходзяць заняткі ў школах грамадскіх прафесій, створаных пры Лепельскім, Глыбоцкім, Пастаўскім райкомах камсамола, пры Крывошынскай сярэдняй школе Брэсцкай вобласці.

Нядаўна бюро ЦК ЛКСМБ і калегія Міністэрства культуры БССР абмяркоўвалі пытанне аб рабоце школ грамадскіх прафесій. Прынята пастанова, у якой адзначаецца, што ў перыяд разгорнутага будаўніцтва камунізма грамадскія асновы ў рабоце культасветустаноў будуць развівацца яшчэ шырэй. Атрымаюць шырокае развіццё народныя універсітэты, тэатральныя калектывы і іншыя самадзейныя культурныя арганізацыі, пашырыцца ўдзел грамадскіх арганізацый у кіраванні ўстановамі культуры. Гэта ставіць перад органамі культуры і камсамольскімі арганізацыямі пытанне аб неабходнасці падрыхтоўкі ў шырокіх маштабах актывістаў на грамадскіх асновах.

Аднак многія райкомы, гаркомы і абкомы камсамола, раённыя аддзелы і абласныя ўпраўленні культуры зусім не цікавяцца работай школ грамадскіх прафесій. У выніку заняткі ў іх праводзяцца ад выпадку да выпадку, на нізкім ідэйным і метадычным узроўні, у адрыве ад практыкі. Школы не маюць вопытных выкладчыкаў і лектараў. Перад слухачамі надзвычай рэдка выступаюць артысты, рэжысёры, пісьменнікі, кампазітары, мастакі.

Для таго, каб школы грамадскіх прафесій усюды працавалі ўзорна, нам трэба аказваць ім штодзённую дапамогу. Трэба паклапаціцца, каб гэтыя школы былі забяспечаны добрымі памяшканнямі, абсталяваны ўсім неабходным для заняткаў — вучэбным інвентаром, дапаможнікамі і г. д.

Трэба, каб і Рэспубліканскі метадычны кабінет культасветработы і кабінет бібліятэказнаўства Дзяржаўнай бібліятэкі БССР імя Леніна разам з аддзелам прапаганды і агітацыі ЦК камсамола забяспечылі школы новымі праграмамі, метадычнай літаратурай, сістэматычна абагульнялі і распаўсюджвалі вопыт работы лепшых школ.

Нам трэба арганізаваць справу так, каб пры кожным гарадскім і раённым доме культуры, гарадской і раённай бібліятэцы, у лепшых сельскіх культасветустановах, у прафсаюзных клубах і бібліятэках, у дамах і палацах піянераў, вышэйшых і сярэдніх навучальных установах працавалі школы грамадскіх прафесій, рыхтавалі кіраўнікоў калектываў мастацкай самадзейнасці, масавікоў, бібліятэкараў-кнігаюшаў, майстроў мастацкага чытання, піянерважатых, інструктараў і суддзяў па розных відах спорту. Работай гэтых школ павінны штодзённа займацца органы культуры, камсамольскія арганізацыі, дамы народнай творчасці. Добра, каб перад слухачамі школ грамадскіх прафесій выступалі з лекцыямі і праводзілі практычныя заняткі дзеячы літаратуры і мастацтва, работнікі рэспубліканскіх устаноў культуры і камсамольскія работнікі. Трэба, каб і слухачы школ грамадскіх прафесій не цураліся ўстаноў культуры, самадзейных калектываў, а часцей бывалі там і дапамагалі праводзіць вечары, лекцыі, канферэнцыі чытачоў, канцэрты мастацкай самадзейнасці.

Грамадскасць — вялікая сіла ў рабоце ўстаноў культуры і яе роля з кожным днём будзе ўсё павялічвацца. І нам трэба зрабіць усё магчымае, каб лепшыя працаўнікі горада і вёскі прымалі самы актыўны ўдзел у рабоце нашых устаноў культуры, дапамагалі б выхоўваць свядомых будаўнікоў камуністычнага грамадства.

50 год Міхаіл Майсеевіч Заспіцкі працаваў хромалітографам. Ён даўно на пенсіі, але амаль кожны тыдзень прыходзіць у друкарню выдавецтва «Звязда», каб сустрэцца са сваімі былымі вучнямі, даведацца, як ідуць справы, а іншы раз дапамагчы парадай. Адну з такіх сустрэч і сфатаграфаваў наш фотакарэспандэнт Ул. Крук.

ПАСЛЯ З'ЕЗДА

МАЯКАМ СВЯЦІЦЬ УСЮДЫ

Гродзенскае абласное ўпраўленне культуры шырока абмяркоўвала план мерапрыемстваў па прапагандзе рашэнняў і матэрыялаў XXII з'езда КПСС.

Асаблівая ўвага была аддадзена вывучэнню і распаўсюджванню перадавога вопыту ў рабоце ўстаноў культуры вобласці. З гэтай мэтай сёлета ўпраўленне культуры правяло два абласных злёты-семінары не ў Гродна, а ў Гальшанскай сельскай бібліятэцы Ашмянскага раёна і ў Селішкім сельскім клубе Гродзенскага раёна.

Цяпер рыхтуецца абласны злёт бібліятэкараў і клубных работнікаў, які дапамагае знання ўстаноў культуры выдатнай работы. Гэты злёт маркуецца правесці ў лютым.

У дапамогу работнікам устаноў культуры вобласці будуць выпушчаны метадычныя дапаможнікі — распрацоўкі і лістоўкі аб прапагандзе матэрыялаў і рашэнняў XXII з'езда КПСС у клубах і бібліятэках вобласці, аб агразапрапагандзе ў культасветустановах, «Кнігу чытаюць у кожным доме», «Наша аглебырагада»; «За працу і здаровы быт», «З песняй у працы ідзе весялей» і інш.

У 1962 годзе ўпраўленне культуры разам з абласным аддзелам народнай асветы і аховы здароўя правядзе эстафету «За культурны і санітарны наш вёсках». Ва ўсіх раёнах адбудуцца святы песні і г. д.

Пры ўсіх аддзелах культуры створаны саветы, а таксама саветы па камплектаванню бібліятэк і міжведамасны абласны савет па кардынацыі работы бібліятэк. У розных грамадскіх саветах удзельнічае 4,5 тысячы чалавек. Пры бібліятэках вобласці працуюць звыш 5 тысяч кнігаюшаў і 2 626 чытальнікаў.

У снежні—студзені ва ўсіх раёнах вобласці адбудуцца справаздачы работнікаў устаноў культуры перад насельніцтвам.

ШУКАЮЧЫ НОВАЕ

У Полацкім Доме культуры ў паслязездаўскія дні адбылося некалькі цікавых вечароў.

Адзін з вечароў быў прысвечаны тэме «Камунізм і праца». Адкрыла сакратар гарадскога аддзялення Таварыства па распаўсюджванню палітычных і навуковых ведаў тав. Нікуліна, зрабіў даклад на тэму «Праца пры камунізме — найпершая жыццёвая патрэба чалавека». Пракурор тав. Арлоў сваё выступленне прысвяціў тэме «Няхай зямля гарыць пад нагамі дармаедаў».

Для ўдзельнікаў вечара былі паказаны фільмы пра Валянціну Гаганаву, «Да зор» — пра палёт Гагарына ў космас, а таксама фільм, які выкрывае дармаедаў. У фае Дома культуры была наладжана выстаўка кніг. Вечар прайшоў цікава.

Тэмы іншых вечароў — «Наша пакаленне будзе жыць пры камунізме», «Маральнае аблічча савецкага чалавека», «Мастацтва супраць рэлігіі», «Роля грамадскасці ў барацьбе са злачынствам».

КЛУБ ТВОРЧАЙ ІНТЭЛІГЕНЦЫІ

У Магілёве створан гарадскі клуб творчай інтэлігенцыі. У праграме клуба шмат цікавых мерапрыемстваў. Будуць праводзіцца тэматычныя літаратурна-музычныя вечары «Усё для чалавека, усё ў імя чалавека», «Вобраз Ул. І. Леніна ў літаратуры і мастацтве», «Мая Беларусь» і іншыя. Намячаецца таксама правесці грамадскі прагляд і дыспут па фільму «Бітва ў дарозе», вечар-дыспут на тэму «Вобраз нашага сучасніка ў мастацтве».

У літаратурных аб'яднаннях

ТВОРЧЫЯ СЕРАДЫ

Магілёўскае абласное аддзяленне Саюза пісьменнікаў БССР сістэматычна праводзіць літаратурныя серады пры рэдакцыі абласной газеты. У гэтых творчых серадах прымаюць удзел і пісьменнікі, якія наведваюць Магілёў. Нядаўна на чарговай літаратурнай серадзе з дакладам аб задачах літаратараў у святле гістарычных рашэнняў XXII з'езда КПСС выступіў пісьменнік Павел Кавалёў.

Магілёўскі паэт Аляксей Пысін, які з групай беларускіх пісьменнікаў нядаўна пабываў на цалінных землях Казахстана, падзяліўся ўражаннямі аб гэтай цікавай паездцы, прачытаў новыя вершы, навеяныя сустрэчамі з пакарыцелямі цаліны.

Затым былі абмеркаваны вершы маладога паэта Віктара Галайды.

Я. ТАРАСАЎ.

З СЯБРОЎСКАЙ ПРЫНЦЫПОВАСЦЮ

На чарговым пасяджэнні літаб'яднання пры газеце «Чырвоная змена» абмеркаваны вершы студэнта Белдзяржуніверсітэта Хведара Чэрні.

Падрабязна прааналізаваў вершы маладога паэта Рыгор Барадулін. Асабліва радуе, падкрэсліў ён, тое, што Хв. Чэрня—у мінулым рабочы аўтазавода — распрацоўвае тэматыку заводскіх будняў. У шэрагу вершаў ёсць добрыя назіранні, дэталі. І ўсё ж не адчуваецца ў многіх з іх аўтарскага хвалявання і пачуцця.

Г. Бураўкін адзначыў, што ў Хв. Чэрні за апошні час павысілася культура верша. Аднак большасць яго твораў — пакуль што толькі аснова для вершаў. Памылка паэта ў тым, што ён «балванку выдае часам за гатовую дэталь».

Аб вершах Хв. Чэрні, якія прысвечаны жыццю завода, гаварыў Ю. Свірка. Ён зазначыў, што малады аўтар убачыў толькі тое, што ляжыць на паверхні, што бачна кожнаму экскурсанту. Станоўчае, на думку Ю. Свіркі, у вершах Хв. Чэрні тое, што напісаны яны «празрыста, ясна, без выкрутасаў».

У абмеркаванні вершаў Хв. Чэрні прынялі ўдзел М. Маляўка, А. Сербантовіч, Г. Дзмітрыеў, М. Лісоўскі і П. Сушко.

У НАГУ З ЖЫЦЦЁМ

Маладыя паэты і празаікі — удзельнікі літаратурнага аб'яднання пры полацкай раённай газеце «Сцяг камунізма», якім кіруе Валянцін Лукша, — частыя госці калгаснікаў, рабочых саўгасаў, будаўнікоў Полацкага нафтаперапрацоўчага камбіната. Нядаўна яны пабывалі ў рабочых саўгаса «Белае». З чытаннем сваіх твораў выступілі В. Лукша, С. Хадаронак, Ул. Архіпец, К. Сайкоўскі.

Члены літаб'яднання — пазаштатныя карэспандэнты сваёй газеты. Кожны з іх мае канкрэтнае заданне напісаць нарыс ці артыкул аб лепшых людзях Полаччыны, аб іх працоўных і творчых справах. Гэта дапамагае маладым аўтарам глыбей вывучаць жыццё.

І. СТАДОЛЬНІК.

У дапамогу універсітэтам культуры

На экраны гарадскіх кінатэатраў і сельскіх клубаў рэспублікі выпускаецца многа новых хранікальна-дакументальных і навукова-папулярных кінафільмаў па мастацтву.

Кінакарціна «Тайна Страдзівары», створаная рэжысёрам-аператарам Е. Яфімавым на Цэнтральнай студыі дакументальных фільмаў, расказвае пра работу савецкіх скрыпічных майстроў, у тым ліку пра Д. В. Яравога, інструменту якога былі прысуджаны ў Італіі на Сусветнай выстаўцы дыплом і вялікі залаты медаль.

Каляровую кінакарціну «На манежы — юнацтва» выпускае на экраны рэспублікі кінастудыя «Маснавукфільм». Гэта захапляючы расказ пра падрыхтоўку будучых артыстаў цырка. У хранікальна-дакументальнай кінакарціне «У дні фестывалю» знайшлі адлюстраванне падзеі, якія адбываліся ў Маскве ў дні другога Міжнароднага кінафестывалю.

Р. ЗАЙЦАЎ.

БЕЛАРУСКІЯ АРТЫСТЫ Ў ЧЭХАСЛАВАКІІ

Дзяржаўны ансамбль танца Беларускай ССР выступаў з канцэртамі ў Чэхаславацкай Сацыялістычнай Рэспубліцы ў дні Месячніка чэхаславацка-савецкай дружбы. Гастрольная паездка за граніцу была для маладога калектыву сур'ёзным выпрабаваннем, экзаменам на атэстат сталасці.

Сваё турнэ ансамбль пачаў з выступлення ў Кошыцы — буйнейшым прамысловым і культурным цэнтры Усходняй Славакіі — і закончыў у сталіцы рэспублікі Празе. Выступленні беларускіх артыстаў надоўга застануцца ў памяці не толькі шматлікіх аматараў танцавальнага мастацтва Чэхаславакіі, але і саміх танцораў ансамбля.

Бліскучай заяўкай на поспех быў першы канцэрт ансамбля ў Кошыцы. Потым адзін за адным паследавалі канцэртныя выступленні ў гарадах Банска-Быстрыца, Браціслава, Брно, Астрава, Градзец-Кралаве, Пльзень і інш.

Расла папулярнасць і слава маладога і тэмпераментнага калектыву. Усюды білеты на канцэрты разбіраліся задоўга да яго прыезду. Ва ўсіх гарадах грамадскасць Чэхаславакіі выказала пажаданні наладзіць дадатковыя няплатныя канцэрты.

І вось, нарэшце, заключны, пятнаццаты па ліку канцэрт у Празе. Ён праходзіў у вялікай зале Палаца з'ездаў у парку культуры і адпачынку імя Юліуса Фучыка, дзе тысячы пражан сабраліся на ўрачысты вечар, прысвечаны заканчэнню Месячніка чэхаславацка-савецкай дружбы.

Ужо з першых нумароў — з выканання тэмпераментнай «Лявоніхі» і рускага танца «На прызбе» — савецкія артысты авалодалі ўвагай глядзельнай залы. Асаблівую ўхвалу і захапленне ў гледачоў заслужылі «Беларуская маладзёжная сюіта», «Беларуская рапсодыя», «Беларуская калгасная», «Лянок», украінскі «Гапак» і многія іншыя творы.

Высокае майстэрства беларускіх артыстаў адзначыла ў сваіх рэцэнзіях чэхаславацкая прэса.

Гастролі Дзяржаўнага ансамбля танца БССР у Чэхаславакіі прайшлі як вялікае свята беларускага танцавальнага мастацтва. Сустрэчы ансамбля з працоўнымі Чэхаславакіі ўсюды выліваліся ў яркія, сардэчныя маніфестацыі вечнай і непарушнай дружбы двух братніх народаў.

50 ГОД БІБЛІЯТЭЦЫ

14 снежня 1961 года споўнілася 50 год работы раённай бібліятэкі імя Л. М. Талстога горада Мінска. У бібліятэцы налічваюцца дзесяткі тысяч кніг. Тут часта арганізоўваюцца сустрэчы з пісьменнікамі, рэгулярна праводзяцца канферэнцыі чытачоў, лекцыі і даклады.

На здымку — токар Мінскага радыёзавода Георгій Каламійцаў і студэнтка Тамара Падабед падбіраюць кнігі.

Фота В. Лупейкі (БЕЛТА).

ЧАСОПІСЫ Ў СНЕЖНІ

«БЕЛАРУСЬ»

Шырока асвятляе жыццё нашай рэспублікі дванаццаты нумар часопіса. Адкрываецца ён артыкулам А. Міронава «Да крутых вяршынь». Сваімі ўражаннямі аб рабоце XXII з'езда КПСС, аб велічных планах і перспектывах нашага жыцця дзеляцца дэлегаты з'езда расточнік Мінскага завода аўтаматычных ліній А. Віташкевіч і народны артыст СССР Б. Платонаў.

Часопіс друкуе рэпартажы М. Досіна з Віцебскага завода радыёдэталей, І. Клаза з магілёўскага завода «Строммашына», І. Варонінай з Мінскага аэрапорта, Н. Міхінава з брыгады будаўнікоў І. К. Дуброўскага.

Пад рубрыкай «Уступаючы ў новы, 1962...» часопіс змяшчае гутаркі свайго карэспандэнта з фрэзероўшчыкам Мінскага завода аўтаматычных ліній А. Фамічом, з дырэктарам завода «Гомсельмаш» І. Кацянком, заслужаным будаўніком, брыгадзірам брыгады камуністычнай працы С. Ярашэвічам, старшым мадэльерам Мінскай абутковай фабрыкі імя Тэльмана В. Крамляковай і дырэктарам Віцебскага камбіната будаўнічых матэрыялаў Я. Левітам.

Змешчаны ў часопісе артыкул кандыдата філасофскіх навук В. Панкратава «Чалавек будучыні», а таксама нарыс І. Сіпакова «Такі характар» — пра свінара саўгаса «Брэсцкі» С. А. Гуля.

У нумары змешчаны нататкі да 50-годдзя з дня нараджэння мастака І. Давідовіча, крытыка А. Есакова, драматурга І. Дорскага і да 70-годдзя Ул. Ф. Луцэвіч.

З мастацкіх твораў часопіс друкуе ўрывак з рамана Ул. Карпава «За калючым дротам», апавяданне Ю. Лялікава «Ларыса», вершы Ул. Ляпёшкіна, А. Бялевіча, М. Хведаровіча, А. Дзеружынскага, А. Русака, Ул. Верамейчыка, М. Чарняўскага, а таксама невялічкі жарт «Тост» А. Браілоўскага.

У раздзеле «Новыя кнігі» змешчаны рэцэнзіі Ул. Бойкі на кнігу Р. Сабаленкі «Іду ў жыццё», А. Семяновіча на кнігу М. Ракітнага «Пад адным дахам», І. Кудраўцава на зборнік вершаў Р. Барадуліна «Рунець, красаваць, налівацца» і артыкул Л. Салаўя аб паэтычных зборніках «Узлётная паласа» Ул. Паўлава, «Задуменныя пералескі» А. Лойка і «Стой на вахце, сэрца» Хв. Жычкі.

ПАКАЛЕННІ

Музыка Ул. АЛОЎНІКАВА. Словы П. ПАНЧАНКІ.

Rubato con espressione

1. Ад першага слова «мама»
Пралегла многа дарог.
А нам усё мала, мала
Радасці і трывог.

2. Ад першага шэпату «мілы»
Да шчасця два крокі было.
А мы ўсё міма, міма,
Жыццё нас наперад вяло.

3. Вучыла, пякло, шкуматала
На хвалях суровых прыгод.
Пазналі мы цвёрдасць металу
І смак заіржаўленых вод.

4. Таму сэрца гордасцю поўніцца
За вечна гарачую кроў,
За салігорскіх і полацкіх
Юных будаўнікоў,

5. Якіх аніўто не ўтрымала
Ад першых нялёгкіх дарог;
Якім, як і нам, усё мала
Радасцей і трывог.

ГЭТАЯ СПРАВА НЕ ЦЕРПІЦЬ ХАЛОДНЫХ РУК

Музыка трывала ўваходзіць у быт савецкага чалавека. Жаданне авалодаць музычнымі ведамі, пазнаёміцца з выдатнымі творамі класікаў і савецкіх кампазітараў становіцца жыццёвай патрэбай народа. Таму зусім заканамерна, што ў нашай рэспубліцы з кожным годам павялічваецца колькасць музычных лекторыяў і універсітэтаў культуры, якія закліканы весці сярод працоўных шырокую музычна-адукацыйную работу. Вось чаму Беларуская філармонія, якая павінна праз гэтыя лекторыі і універсітэты мастацкага выхавання займацца музычнай прапагандай, стварыла спецыяльны аддзел — канцэртна-лекцыйнае бюро. Яго супрацоўнікі абавязаны ажыццяўляць падрыхтоўку і правядзенне музычных і літаратурных лекцый-канцэртаў на самыя разнастайныя тэмы.

Аднак трэба сказаць, што справа музычна-асветнай прапаганды ў рэспубліцы (мы будзем гаварыць толькі пра музычныя лекцыі) ад гэтага мала палепшылася, бо стварэнне самастойнага аддзела пры рэспубліканскай канцэртнай установе, на які была ўскладзена ўся работа па музычнай прапагандзе, не было падмацавана адпаведнай дапамогай. 600 лекцый-канцэртаў у год калектыў аддзела павінен ажыццяўляць пры наяўнасці аднаго штатнага лектара-музыказнаўцы і з неўкамплектаваным штатам салістаў, дзе зусім адсутнічаюць салісты-інструменталісты і такія найбольш патрэбныя галасы, як каларатурнае сапрана і басы. Па гэтай жа прычыне філармонія не мае магчымасці як след кантраляваць работу лектараў, загадзя атрымліваць ад іх тэксты музычных лекцый і абмяркоўваць на мастацкім савеце.

Нам здаецца, было б правільна, калі б музычныя навучальныя ўстановы рэспублікі і ў першую чаргу Беларуская кансерваторыя, рыхтуючы маладых спецыялістаў, значную ўвагу аддалі выхаванню лектарскіх кадраў. Музыказнаўца, які чытае лекцыю перад вялікай аўдыторыяй слухачоў (нават пры яго высокай кваліфікацыі), павінен яшчэ валодаць і пэўнай артыстычнасцю. Вось чаму вызначэнне профілю спецыялізацыі студэнтаў тэарэтычнага факультэта кансерваторыі набывае асабліва важнае значэнне, і чым хутчэй наша філармонія атрымае ад кансерваторыі новыя кадры маладых лектараў-музыказнаўцаў, тым будзе лепш для агульнай справы. Пакуль жа ёсць толькі адзін штатны лектар Л. Ауэрбах, і аднаму яму немагчыма адолець велізарнейшую праграму работы.

На многіх сцэнічных пляцоўках, асабліва ў час летніх выездаў філарманічных брыгад у раённыя цэнтры рэспублікі, практыкуецца правядзенне запар па дзве лекцыі для адной і той жа аўдыторыі, хоць ад гэтага слухачам няма ніякай карысці. Затое філармонія запісвае ў свой «актыў» дзве «палачкі» аб праведзеных мерапрыемствах, і колькасць слухачоў, ахопленых гэтымі мерапрыемствамі, невядома з якой прычыны раптам узрастае ўдвая. Возьмем, напрыклад, сёлетнія лекцыі-канцэрты, якія адбыліся ў Доме культуры Баранавіцкага дэпо. Для чыгуначнікаў тут была прачытана лекцыя на тэму «Што такое опера?» А пасля дзесяціхвіліннага перапынку тым жа слухачам яшчэ дзве гадзіны расказвалі аб шляхах развіцця савецкай масавай песні. Што засталося ў галовах прысутных — не цяжка сабе ўявіць.

А якое дачыненне да музычна-прапагандысцкай дзейнасці філармоніі маюць дзесяціхвілінныя гутаркі, якія наладжвае Мінская гарадская нотна-музычная бібліятэка перад сеансамі ў кінатэатрах? А і яны ж чамусьці прыпісваюцца да плана філарманічнага лекторыя.

Добрую ініцыятыву праявіла канцэртна-лекцыйнае бюро філармоніі ў справе музычнага выхавання школьнікаў. Для вучняў мінскіх школ пачалі праводзіцца лекцыі-канцэрты на тэму «Як слухаць і разумець музыку». Аднак адсутнасць лектарскіх і выканаўчых сіл у філармоніі і тут перашкаджае разгарнуць работу належным чынам. Акрамя таго, кошт школьных музычных лекцый застаецца пакуль што вельмі высокі. У гэтых адносінах чаму б, скажам, не прыслухацца да прапановы саліста-цымбаліста М. Шмелькіна, які падаў думку і сам згадзіўся выступаць у школьных лекцыях-канцэртах за палавінную аплату. Такую прапанову сапраўды варта было б падтрымаць усім нашым артыстам.

Пытанні музычна-лекцыйнай прапаганды непарыўна звязаны з пастаянным пашырэннем «геаграфіі» дзейнасці брыгад канцэртна-лекцыйнага бюро. З вялікай прагай і жаданнем цягнуцца да музычнай культуры шматлікія жыхары аддаленых ад Мінска раёнаў Беларусі. Выступленні нашых артыстаў перад слухачамі абласных і раённых цэнтраў рэспублікі заўсёды праходзяць з нязменным поспехам. І тым больш крыўдна, што нашы філарманічныя брыгады з'яўляюцца яшчэ рэдкімі гасцямі ў працаўнікоў далёкіх калгасаў і саўгасаў.

Праўда, няма чаго казаць, сустракаюцца часам яшчэ некаторыя мясцовыя кіраўнікі, якія даволі пасіўна ставяцца да культурных запатрабаванняў сваіх землякоў. Колькі ўжо год запар Беларуская філармонія спрабуе наладзіць у Маладзечна рэгулярную работу пастаяннага музычнага лекторыя. І ўсе гэтыя спробы разбіваюцца аб «цвёрды граніт» абыякавасці загадчыка гарадскога аддзела культуры В. Носава. І сапраўды, не было яшчэ такога выпадку, калі б у Маладзечанскім Доме культуры сабралася хоць бы з паўсотні людзей, каб паслухаць музычную лекцыю з адпаведнай ілюстрацыяй. А калі артысты філармоніі часам адмаўляюцца выступаць у халодным памяшканні і пры малой колькасці слухачоў, В. Носаў звоніць па тэлефоне ва ўсе кіруючыя ўстановы: бачыце, артысты зрываюць яго культурныя мерапрыемствы!

Зусім нядаўна адбыўся такі выпадак. Прыехала ў Маладзечна брыгада артыстаў з лектарам, каб правесці лекцыю-канцэрт «Роля музыкі ў жыцці грамадства», а ў зале — восем чалавек слухачоў, менш, чым выканаўцаў. Зразумела, што канцэртная брыгада вярнулася ў Мінск, зрабіўшы непатрэбныя выдаткі. В. Носаў паабяцаў выправіць становішча. На наступнай лекцыі, якая, нарэшце, адбылася, прысутнічала амаль 300 чалавек. Але на аб'яве, што была вывешана каля Дома культуры, было напісана: «Сёння адбудзецца канцэрт артыстаў філармоніі і потым... танцы» (?). А тым часам з рэпрадуктара Дома культуры ўжо несліся «салодкія» гукі джазавай музыкі.

Даўно ўжо існуе пры Беларускай філармоніі стары і вельмі заслужаны музычны калектыў, які носіць ганаровае званне — Дзяржаўны сімфанічны аркестр Беларускай ССР. Ён таксама прымае ўдзел у лекцыях-канцэртах.

Але стаўленне мастацкага кіраўніцтва сімфанічнага аркестра да працы ў лекторыі, шчыра скажам, незадавальняючае. Арганізацыйная неразбярыха, якая да гэтага часу пануе ў аркестры, адсутнасць у ім сапраўднай творчай дысцыпліны прыводзіць да таго, што праграмы асобных лекцый-канцэртаў загадзя не рэпеціруюцца і выконваюцца абыяк. Так было, напрыклад, на першым канцэрце бетховенскага абанементу, калі тысячная аўдыторыя слухачоў стала сведкай «гераічнага змагання» аркестрантаў са складанасцямі Другой сімфоніі Бетховена. Праўда, наступны канцэрт абанементу прайшоў больш-менш здавальняюча: адразу адчулася карысць папярэдняй падрыхтоўкі.

Вельмі абуральным фактам з'явіўся зрыў апошняга (чацвёртага) абанементнага канцэрта з твораў вялікага нямецкага кампазітара. Справа ў тым, што па незалежных ад філармоніі прычынах на гэты канцэрт не здолеў прыехаць у Мінск саліст-піяніст з Масквы. Каб не адмяняць загадзя аб'яўленага канцэрта, было прапанавана замяніць чацвёрты па ліку канцэрт абанементу на шосты, у праграму якога ўключаны Сёмая і Восьмая сімфоніі Бетховена. І ўсё ж, нягледзячы на такую прапанову, канцэрт быў сарваны. Гэта з'явілася вынікам поўнай адсутнасці ў аркестры арганізацыйнай і творчай дысцыпліны. Кіраўніцтва філармоніі павінна, нарэшце, зрабіць належныя вывады, каб нядбайныя адносіны да сваёй справы з боку некаторых людзей не ганьбілі вядомы калектыў.

Кіраўніцтва сімфанічнага аркестра павінна рашуча перагледзець свае адносіны да ўдзелу ў канцэртна-лекцыйнай прапагандзе. Трэба пазбягаць такіх выпадкаў, калі некаторыя салісты, не маючы магчымасці хоць бы раз прарэпеціраваць з аркестрам свае партыі, выязджаюць на канцэрты амаль непадрыхтаванымі. Для лекцый-канцэртаў аркестру пастаянна трэба рыхтаваць спецыяльныя праграмы, якія рэкамендуюцца лектарамі і якія найбольш поўна раскрываюць тую або іншую тэму. А лекцыі нярэдка ілюструюцца выпадковымі творамі, якія, «на шчасце», сімфанічны аркестр можа іграць без рэпетыцый. Тут хочацца прывесці прыклад з лекцыі-канцэрта аб творчасці Баха. У рэпертуары калектыву ёсць Канцэрт Баха для дзвюх скрыпак з аркестрам. Выкананне гэтага твора займае якіх-небудзь пятнаццаць-шаснаццаць мінут. І вось, каб неяк павялічыць канцэртную частку лекцыі пра Баха, аркестр выконвае Пасакалію Гендэля (?!). Нешта падобнае атрымалася б, скажам, тады, калі б у лекцыі пра Салаўёва-Сядога пачалі раптам выконваць песні Блантэра.

Вельмі перашкаджае рабоце аркестра над новым рэпертуарам адсутнасць задавальняючай уласнай бібліятэкі. Хіба гэта нармальна, што бібліятэка аднаго з лепшых аркестраў краіны не мае ў сваім фондзе ўсіх партытур сімфоній Бетховена і Чайкоўскага, не кажучы ўжо пра акампанементы найбольш папулярных канцэртаў і оперных урыўкаў.

Хочацца зрабіць папрок у адрас Музычнага фонду БССР, які неахайна ставіцца да партытур нашых беларускіх кампазітараў. Многія музычныя партытуры знаходзяцца тут у такім стане, што на іх наўрад ці можна здагадацца аб першапачатковай аўтарскай задуме — да таго яны бываюць дрэнна «адрэдагаваныя».

Зусім не садзейнічае паляпшэнню працы канцэртна-лекцыйнага бюро філармоніі аўтатранспартная кантора Міністэрства культуры. Выезды філарманічных брыгад у раённыя цэнтры рэспублікі на аўтамашынах каштуюць кожны месяц філармоніі амаль тысячу рублёў. Гэта не дазваляе вывозіць з Мінска на раён вялікія музычныя калектывы — народны і сімфанічны аркестры, бо сродкі, якія збіраюцца ад лекцый-канцэртаў, значна меншыя ў параўнанні з коштам аўтатранспарту. Трэба яшчэ дадаць, што кіраўніцтва АТК часта прадастаўляе філармоніі неабсталяваныя і неацепленыя аўтобусы. А артыстам жа трэба рабіць значныя пераезды ды яшчэ ў зімовых умовах.

Перад работнікамі мастацтва паўстаюць цяпер усё новыя і новыя задачы па эстэтычнаму выхаванню савецкіх людзей. Гэта ўскладае вялікую адказнасць на вядучую канцэртную арганізацыю рэспублікі. Яна павінна ў святле рашэнняў з'езда партыі карэнным чынам перагледзець сваю работу па музычнай прапагандзе.

А. ДУДЗІН,
рэдактар сімфанічных і камерных праграм Белдзяржфілармоніі.

В. Чарнышоў. ПРАТАЛІНЫ.

Размова каля палотнаў

Не так часта творы абласных мастакоў паказваюцца ў сталіцы нашай рэспублікі. Таму зразумела тая цікавасць, з якой сустрэла грамадскасць Мінска выстаўку брэсцкіх мастакоў. Экспанавалася каля 150 твораў выяўленчага мастацтва. Мастакі П. Данелія, І. Фяцісаў, І. Рудчык, В. Старчакоў, В. Сабалеўскі, В. Шыкін, Э. Куфко, Н. Чураба, І. Ламакін і інш. у сваіх палотнах адлюстравалі маляўнічыя ваколіцы Брэста, індустрыяльныя пейзажы, напісалі партрэты працаўнікоў прадпрыемстваў і калгасаў.

Днямі адбылося абмеркаванне выстаўкі. Гэта была шчырая размова саміх мастакоў са сваімі калегамі непасрэдна каля мастацкіх палотнаў. Такая форма абмену думкамі ў нашым Саюзе мастакоў яшчэ новая, і яна прынясе карысць.

Мастак А. Шыбнёў зрабіў кароткі агляд работ. Ён падрабязна спыніўся на станоўчых якасцях і недахопах твораў беларускіх жывапісцаў, адзначыў рост асобных мастакоў.

— Эцюды і пейзажы Данелія,— сказаў А. Шыбнёў,—напісаны на тэмы абароны Брэсцкай крэпасці. Яны паэтычныя і маляўнічыя.

Цёпла адгукнуўся мастак і аб працах В. Старчакова. Яго пейзажы гарманічныя па каляровай пабудове і па кампазіцыі.

Пра творы А. Аўчыннікава, І. Рудчыка, В. Шыкіна, І. Ламакіна, В. Дударава і іншых жывапісцаў дакладчык сказаў, што яны напісаны бясспрэчна таленавітымі людзьмі, але ў многіх з іх няма дастатковай прафесіянальнай падрыхтоўкі. Калі мастакам аказаць неабходную творчую дапамогу, ад іх можна чакаць значных поспехаў.

З гэтым выказваннем А. Шыбнёва згадзіліся мастакі Н. Воранаў, А. Крохалеў і іншыя.

— Мне, асабіста, вельмі падабаюцца эцюды Н. Чураба, Э. Куфко, А. Фяцісава і іншых брэсцкіх мастакоў,—заявіў Н. Воранаў.—За іх творчасцю я сачу ўжо на працягу некалькіх год і не магу не заўважыць іх значны рост. Але пры ўсім тым нельга не адзначыць, што ў творах некаторых з гэтых жывапісцаў яшчэ дрэнны малюнак.

— Выказаныя мастакамі думкі, і асабістыя мае ўражанні,—сказаў выкладчык Мінскага тэатральна-мастацкага інстытута С. Герус,— сведчаць пра тое, што ў Брэсце неабходна стварыць мастацкую студыю, дзе б мастакі маглі паляпшаць сваю прафесіянальную адукацыю.

Старшыня праўлення Саюза мастакоў БССР П. Нікіфараў у сваім выступленні заявіў:

— Многіх недахопаў, пра якія тут гаварылася, можна было б унікнуць, калі б калектыў сталічных мастакоў, дзе сканцэнтраваны лепшыя сілы, звяртаў увагу на працу перыферыйных мастакоў. На жаль, абасобленасць нашых мастацкіх калектываў яшчэ існуе і да гэтага часу.

П. Нікіфараў заклікаў мінскіх мастакоў умацоўваць сувязі творчых калектываў, дапамагаць сваім калегам з перыферыі кансультацыямі, асабістымі парадамі. Гэта ў значнай меры будзе спрыяць развіццю беларускага выяўленчага мастацтва. Мастак П. Данелія сказаў, што калектыў брэсцкіх мастакоў у сваёй аснове моцны і мае вялікія патэнцыяльныя магчымасці. Але плённай працы гэтага калектыву ў значнай меры перашкаджаюць тыя дрэнныя ўмовы, у якіх працуюць брэсцкія мастакі. Ён заклікаў праўленне Саюза мастакоў і Міністэрства культуры БССР дапамагчы калектыву брэсцкіх мастакоў не толькі ў наладжванні працы і вучобы, але і ў арганізацыі творчай базы — памяшкання для майстэрняў.

Сустрэча мінскіх і брэсцкіх мастакоў прайшла ў творчай атмасферы. Яна прынесла карысць і адным і другім. Трэба спадзявацца, што Саюз мастакоў зробіць сістэмай такія справаздачы перыферыйных майстроў. Штогод у Мінск прыязджаюць на гастролі абласныя тэатры, народныя тэатры, самадзейныя калектывы, а мастакі абласцей чамусьці былі пазбаўлены магчымасці паказваць у сталіцы свае выстаўкі. А такія выстаўкі сур'ёзна ўзнімуць адказнасць і самых перыферыйных мастакоў, і саюза, аб дзейнасці якога можна і трэба меркаваць і па тым, як ён памагае перыферыі, з чым мастакі, якія працуюць у абласцях, прыходзяць на сталічную выстаўку.

Л. ДРОБАЎ.

І. Фяцісаў. БУДАЎНІЦА.

У БЫТ — ТОЛЬКІ ПРЫГОЖАЕ

Мастацкае афармленне нашых гарадоў павінна адпавядаць самым высокім патрабаванням. Знешняе аблічча сучаснага горада, яго прыгажосць знаходзяцца ў непасрэднай залежнасці ад добраўпарадкавання, архітэктуры малых форм, азелянення і дэкаратыўнага ўпрыгожання. Відавочна, што новы быт чалавека—будаўніка камунізма—залежыць у многім ад архітэктараў і мастакоў, якія павінны больш дбаць аб выхаванні эстэтычных густаў.

Трэба адзначыць, што за апошні час многае зроблена беларускімі мастакамі і архітэктарамі. У Мінску, Віцебску, Оршы, Мазыры, Барысаве пачалі з'яўляцца прыгожыя кіёскі і рэкламныя стэнды. У афармленні гандлёвых вітрын з'явіліся элементы дэкаратыўнай навізны. Святочнае афармленне плошчаў і вуліц гарадоў узбагацілася новымі формамі. Паступова знікаюць старамодныя гандлёвыя латкі. На іх месцы з'явіліся новыя кіёскі, зробленыя са шкла, афарбаваныя ў колеры, якія вабяць вока.

Але добраўпарадкаванне і вонкавае афармленне гарадоў яшчэ адстае ад тэмпаў горадабудавання і не можа задаволіць узрастаючыя культурныя патрэбы насельніцтва. Што перашкаджае аздобіць быт савецкага чалавека? Што трэба зрабіць, каб у наш быт ішло толькі прыгожае? Гэтым пытанням была прысвечана нарада, якую склікалі Саюз архітэктараў і Саюз мастакоў рэспублікі. У ёй прынялі ўдзел і супрацоўнікі навукова-даследчага інстытута будаўнічых матэрыялаў Міністэрства будаўніцтва БССР.

Удзельнікі нарады адзначылі, што ў гарадах і гарадскіх пасёлках рэспублікі ёсць яшчэ шмат непрыгожых кіёскаў, стэндаў і інш. Інтэр'еры многіх магазінаў і грамадскіх будынкаў не вабяць вока.

Старшыня Саюза мастакоў П. Нікіфараў, галоўны мастак горада І. Мядзведзеў, мастак М. Савіцкі лічаць, што неабходна стварыць мастацкі савет, які б кантраляваў афармленне горада, сачыў за выпускам прадукцыі майстэрань Мастацкага фонду, праглядаў макеты новай мэблі, даваў парады гандлёвым работнікам у афармленні вітрын і г. д.

З гэтым нельга не згадзіцца. Дастаткова прайсціся па вуліцах сталіцы, каб пераканацца, што афармленне горада можа быць значна лепшым. Узяць для прыкладу плошчу імя Я. Коласа. Вакол яе размясціліся паліграфкамбінат, інстытут фізічнай культуры, райвыканком. У дні свят кожны з іх лічыць неабходным выставіць усе плакаты і лозунгі, якія ў іх ёсць, і побач вісяць аднолькавыя плакаты, аднолькавыя партрэты. У выніку ўся плошча стракаціць сцягамі і сцяжкамі, аднымі і тымі ж партрэтамі, пано, а мастацкага харастава няма.

Безгустоўнасць наглядаецца не толькі ў святочным афармленні.

Нядаўна ў тралейбусах і трамваях Мінска з'явілася невялічкая паперка памерам меншая, чым лісток з блакнота. На ёй на дзіва неахайны малюнак—вуліца, аўтобус і хлопчык, які ляжыць на праезджай частцы дарогі. Пад малюнкам подпіс заклікае дзяцей не катацца на каньках і лыжах у недазволеных месцах. Гэты так званы плакат выдала Мінская аўтаінспекцыя тыражом у 50 тысяч экземпляраў. На такі плакат дзеці не толькі не звернуць увагу, але проста не заўважаць яго.

Або ўзяць вітрыны горада. Выгляд многіх не вельмі прывабны. Вось, напрыклад, вялізная вітрына магазіна сангігіены № 2 па вуліцы Захарава. Работнікі магазіна трэці год «упрыгожваюць» яе двума нікеліраванымі аўтаклавамі і некаторымі медыцынскімі прыладамі.

Безгустоўна і неахайна зроблены многія Дошкі гонару.

У механічным цэху трактарнага завода Дошку гонару аздобілі вялізнымі трохметровымі макетамі крамлёўскіх вежаў. Вакол вежаў і дошкі паставілі цяжкія металічныя тумбы, злучаныя масіўнымі ланцугамі. На ўсім гэтым вялізным металічным збудаванні — некалькі маленькіх фотаздымкаў. Культасветработнікі прадпрыемства, відаць, палічылі, што калі трактар робіцца з жалеза, дык і Дошка гонару павінна быць жалезная. На заводзе жалезабетонных вырабаў № 8 Дошку гонару зрабілі з жалезабетону, і непрывабна і непрыгожа.

На нарадзе гаварылася таксама пра якасць мэблі і шкляных вырабаў. Галоўны мастак вытворча-тэхнічнага аддзела шкла Упраўлення прамбудматэрыялаў СНГ БССР Г. Ісаевіч адзначыла, што сістэма планавання выпуску вырабаў не адпавядае мастацкім густам працоўных. І сапраўды ў магазінах Мінска няма прыгожага посуду і дэкаратыўнага шкла. Затое часта можна сустрэць фарфоравыя кубкі вагою ў 600 грамаў. Размаляваны яны нейкімі ярка-зялёнымі або блякла-жоўтымі кветачкамі. Работнікі Мінскага фарфора-фаянсавага завода тлумачаць гэта «спецыфікай тэхналогіі гліны і пяску».

Мастацкі савет патрэбны і для выпуску прыгожай мэблі. Архітэктар А. Воінаў лічыць, што ў мэблевых магазінах пакупнікоў павінен сустракаць мастак. Ён можа даць пакупнікам кансультацыю, параду, якую мэблю набыць для той ці іншай кватэры.

Прапанова старэйшага архітэктара слушная. У Цэнтральным мэблевым магазіне па Ленінскім праспекце пакоі загрувашчаны шафамі. Яны стаяць шчыльна адна да адной, застаўлены крэсламі, тумбачкамі, сталамі. Не відаць ні фарбы, ні аздаблення рэчы. Тут няма з кім параіцца, якая мэбля больш падыдзе да кватэры. Прадаўшчыца абыякава паглядае на пакупніка і адказвае:

— Бачыце, што ёсць? Хочаце—бярыце. Не падабаецца—не бярыце.

Новыя ўмовы жылля і быту падказалі архітэктарам і будаўнікам і новыя матэрыялы—прыгожыя, зручныя, танныя. Гэта шклапластык, гумапластык, штучная фанера. Але, на жаль, гэтыя будаўнічыя матэрыялы яшчэ не знайшлі шырокага ўжытку. Чамусьці будаўнікі амаль не карыстаюцца сілікатнымі фарбамі, больш устойлівымі, чым масляныя. Некаторыя прадпрыемствы Масквы наладзілі выраб шклапластыку, а сыравіну для вытворчасці атрымліваюць з Беларусі. А чаму б і нашай рэспубліцы не скарыстаць бы сваю сыравіну? Тым больш, што выраб шклапластыку не патрабуе вялікіх выдаткаў і вельмі просты па вытворчасці.

Некаторыя ўдзельнікі нарады выказалі думку, што Саюз мастакоў і Саюз архітэктараў павінны правесці конкурс на лепшы макет стэнда, Дошкі гонару і г. д. Разам з тым не варта звужаць ініцыятыву культасветработнікаў. Хай яны прапануюць свае цікавыя і разнастайныя праекты. Мастакі і архітэктары павінны памагаць ім кансультацыямі.

Удзельнікі нарады вызначылі рад мерапрыемстваў, якія дапамогуць зрабіць наш быт прыгажэйшым.

ДЛЯ САВЕЦКІХ ЛЮДЗЕЙ

Днямі ў Палацы культуры прафсаюзаў адкрылася выстаўка «Прыгожае—у быт». Тут прадстаўлены мадэлі новай мэблі — ложкі, крэслы, шафы і рознае абсталяванне для кватэр працоўных. Уся гэтая мэбля будзе вырабляцца беларускімі фабрыкамі ў будучым годзе.

Акрамя мэблі экспануюцца вырабы шырокага ўжытку — прадметы са шкла, прадметы вышыўкі і прыкладнога мастацтва.

Учора ў Палацы адбылася канферэнцыя на тэму—«Прыгожае — у быт». З дакладам «Аб задачах развіцця прыкладнога мастацтва і вырабаў мастацкай прамысловасці» выступіў старшыня праўлення Саюза мастакоў БССР П. Нікіфараў. Затым адбылося абмеркаванне даклада. У ім прынялі ўдзел архітэктары, мадэльеры Дома мадэлей, наведвальнікі выстаўкі.

Падзеі. Факты. Навіны

△ У Магілёўскім педінстытуце адбылася сустрэча калектыву абласнога драматычнага тэатра з гледачамі. Абмяркоўваўся спектакль «Усё застаецца людзям» па п'есе С. Алёшына. Галоўны рэжысёр Б. Лур'е, артысты М. Радзіёнаў, М. Бярозкін, З. Малчанава расказалі аб тым, як яны працавалі над спектаклем, падзяліліся сваімі творчымі задумамі на бягучы сезон.

Выкладчыкі інстытута Я. Усікаў, А. Віркоўская, Г. Рыер, Л. Храпунова, студэнты В. Атрашкевіч, Г. Меркін, адзначыўшы дадатныя якасці спектакля, выказалі шэраг слушных заўваг.

△ Пухавіцкі раённы аддзел культуры правёў чатырохдзённы семінар культасветработнікаў. Загадчыкі сельскіх клубаў А. Карлюкевіч, Г. Якаўлева, Н. Кастусёва, загадчыкі сельскіх бібліятэк Т. Кандрацьева, З. Буцкевіч, О. Корзун расказалі пра вопыт работы клубаў і бібліятэк па прапагандзе матэрыялаў XXII з'езда КПСС.

На семінары прачытаны лекцыі аб планаванні і формах работы культасветустаноў у святле рашэнняў XXII з'езда КПСС.

△ У Літвінавіцкай сярэдняй школе Кармянскага раёна адкрыт музей буйнейшага дзеяча Савецкай дзяржавы П. Н. Лепяшынскага, чыё імя носіць школа. У арганізацыі музея вялікую дапамогу аказаў вучням Гомельскі краязнаўчы музей, які прыслаў фотаздымкі і розныя матэрыялы.

Школьны музей мае шмат экспанатаў, якія расказваюць аб жыцці і рэвалюцыйнай дзейнасці П. Н. Лепяшынскага.

△ Пры клубе калгаса «40 год Кастрычніка» Рэчыцкага раёна створан універсітэт культуры, у якім займаецца больш 200 калгаснікаў. Адбыліся першыя заняткі. Лекцыю «Як слухаць і разумець музыку» прачытала выкладчыца музычнай школы М. Дубава.

△ Днямі калгаснікі сельскагаспадарчай арцелі імя Леніна Высокаўскага раёна ў сваім новым клубе, які нядаўна здан у эксплуатацыю, прагледзелі спектакль «Брэсцкая крэпасць» К. Губарэвіча ў пастаноўцы абласнога Тэатра імя Ленінскага камсамола Беларусі.

ЧАСОПІСЫ Ў СНЕЖНІ

«ПОЛЫМЯ»

Вершам Сяргея Грахоўскага «Як добра з партыяй ісці!» адкрываецца апошні ў гэтым годзе нумар часопіса «Полымя». Надрукаваны таксама вершы Антона Бялевіча, Алеся Звонака, Піліпа Пестрака, Кастуся Кірэенкі, Міколы Хведаровіча, Рыгора Барадуліна, байка Эдуарда Валасевіча.

Проза прадстаўлена ў нумары нізкай маленькіх апавяданняў Вісарыёна Гарбука, заканчэннем рамана-хронікі «Засценак Малінаўка» Аркадзя Чарнышэвіча і апавяданнем-гумарэскай Анатоля Дзялендзіка «Мары ўрача».

Пад агульным загалоўкам «Сэптэмвры» ў гасцях у «Полымя» часопіс публікуе ў перакладзе Ніла Гілевіча падборку вершаў балгарскіх паэтаў — Х. Радзеўскага, Э. Баграны, Дз. Панцялеева, Н. Фурнаджыева, А. Герава, Б. Бажылава, Дз. Методзіева, П. Мацева, Р. Раліна, Н. Зідарава, В. Ракоўскага, І. Давыдкава, Л. Леўчава і Н. Інджава.

У раздзеле крытыкі — артыкул Я. Герцовіча «На малым полі апавядання».

70-годдзе з дня нараджэння выдатнага беларускага паэта і крытыка Максіма Багдановіча часопіс адзначае выступленнямі М. Рыльскага, Н. Гілевіча і Б. Бур'яна.

Успамінамі пра першы беларускі прафесіянальны тэатр і яго заснавальніка Ігната Буйніцкага дзеліцца з чытачамі часопіса Тодар Кулеша.

Пад рубрыкай «Бібліяграфія» — рэцэнзіі Н. Кісліка на зборнік вершаў Р. Барадуліна «Рунець, красавань, налівацца»; В. Чалмаева на раман А. Адамовіча «Вайна пад стрэхамі»; К. Цвіркі на зборнік Н. Гілевіча «Неспакой».

«МАЛАДОСЦЬ»

Нумар адкрываецца артыкулам сакратара ЦК ЛКСМ Беларусі Генадзя Жабіцкага «Партыя, табе прысягае юнацтва!», у якім на прыкладах з жыцця рэспублікі паказана неадольнае жаданне нашай моладзі зрабіць усё, каб наблізіць светлую будучыню чалавецтва — камунізм.

Друкуюцца заканчэнне дакументальнай аповесці двойчы Героя Савецкага Саюза Сцяпана Шутава «Чырвоныя стрэлы», нізка кароткіх апавяданняў Леаніда Гаўрылкіна і апавяданні для дзяцей Вісарыёна Гарбука.

Змешчаны падборкі вершаў Кастуся Цвіркі, Аляксея Пысіна, Марка Смагаровіча, Аўгінні Кавалюк, Хаіма Мальцінскага.

У раздзеле «Дарогамі сямігодкі» чытачы знойдуць нарыс Пятра Шаўцова «Радавы вялікай партыі» — аб слаўных справах дэлегата XXII з'езда КПСС слаўгарадскага кукурузавода-механізатара М. Я. Шакарава і нарыс Сцяпана Кухарава «Парасткі будучыні» аб жыцці і справах брыгады камуністычнай працы кантрольна-вымяральнага цэха Магілёўскага завода штучнага валакна.

Пра новыя, камуністычныя адносіны да справы гаворыцца і ў матэрыяле В. Хліманава і М. Грыгор'ева «Сельфакаўцы» ў раздзеле «Гары, камсамольскі аганёк!» Тут жа Б. Стральцоў расказвае аб уздзеянні новага ў жыцці на творы мастацтва.

У раздзеле «Навука і культура» друкуюцца артыкулы А. Гусака «Прыгажосць матэматыкі» і Х. Саламоніка «Каменныя скарбы».

Раздзел «Крытыка і бібліяграфія» прадстаўлены артыкуламі М. І. Жыркевіча «Купалава слова» і рэцэнзіямі на кнігі М. Ваданосава «Пераломнае лета» і Ул. Караткевіча «Блакіт і золата дня».

Спартыўнаму жыццю краіны прысвечаны артыкулы Л. Севасцьянава «Надзеі не спраўдзіліся» і А. Суэціна «Барацьба працягваецца».

У раздзеле «Гумар і сатыра» друкуецца гумарэска Э. Калядэнкі «Ай лаў ю...»

Да часопіса прыкладаецца бясплатны дадатак «А гармонік грае, грае...».

Сярод кніг

ПАЭЗІЯ БАРАЦЬБЫ

Выдадзены выдавецтвам Акадэміі навук БССР зборнік «Беларускі фальклор Вялікай Айчыннай вайны» — своеасаблівы мастацкі летапіс жыцця і змагання беларускага народа ў гады цяжкіх выпрабаванняў. Знаёмства з вуснай паэтычнай творчасцю, прадстаўленай у зборніку, яшчэ і яшчэ раз сведчыць, што толькі моцны духам народ мог стварыць у гады найвялікшых выпрабаванняў творы, прасякнутыя такім бязмежным аптымізмам і светлай верай у лепшую будучыню сваёй Радзімы, верай у канчатковы разгром ворага.

Складальнікі зборніка прарабілі вялікую работу па выяўленню, адбору і сістэматызацыі вусна-паэтычных твораў, выкарыстаўшы запісы фальклорных экспедыцый, навуковых супрацоўнікаў і збіральнікаў фальклору, матэрыялы партызанскіх газет, рукапісных часопісаў і партызанскіх зборнікаў. Значная колькасць твораў узята з часопіса «Раздавім фашысцкую гадзіну!»

Фальклор у зборніку прадстаўлены ўсімі традыцыйнымі жанрамі. Багата тут песень і вершаў. У іх знайшлі адлюстраванне вераломны напад фашысцкай Германіі на нашу краіну, акупацыя Беларусі, заклік Камуністычнай партыі да ўсенароднай барацьбы з ворагам, узброеная барацьба партызан і падпольшчыкаў, вызваленне роднай краіны. Асобныя эпізоды барацьбы народных мсціўцаў — засады, разгром варожых гарнізонаў, дыверсіі на чыгунках і шашы, начныя налёты на ворага. Нельга без хвалявання чытаць песні і вершы пра смелых разведчыкаў і партызан-падрыўнікоў — «На полі, пахнучы туманам», «Шумяць, гудзе зямля», «Іх было трыццаць» і іншыя, у якіх баявыя справы народных мсціўцаў авеяны шчырай рамантыкай і бязмежнай любоўю народа.

Сярод песень, змешчаных у зборніку, вылучаюцца шматлікія перапрацоўкі савецкіх і народных песень — «Раскінулась море широко», «Бывайце здаровы», «Распрагайце, хлопцы, коні», «Крутится, вертится шар голубой» і інш.

Многія песні напісаны на аснове канкрэтных фактаў з жыцця таго або іншага партызанскага атрада. Побач з імі — песні пра легендарнага героя беларускага народа К. Заслонава, партызанскіх камандзіраў Бумажкова, Шмырова і іншых народных мсціўцаў, аб слаўных абаронцах Брэсцкай крэпасці, Масквы і Ленінграда.

Кранае сэрца высокая эмацыянальнасць, баявы характар гэтых песень. Большасць з іх у свой час была надзвычай папулярнай сярод партызан і насельніцтва. Песні-маршы — гэта сапраўдныя гімны партызан, і недарма яны спяваліся не толькі ў тых атрадах, дзе былі складзены, але і ў іншых.

Партызанская паэтычная творчасць ярка адлюстроўвае жыццё насельніцтва на часова акупаванай тэрыторыі, развенчвае фашысцкі «новы парадак», які нёс смерць і заняволенне беларускаму народу. З агідай і нянавісцю гаворыцца ў ёй аб фашыстах і аб тых, хто здрадзіў сваёй Радзіме і перайшоў на бок ворага, — паліцаях, старастах, бургамістрах і іншых нямецкіх прыхвастнях.

Народ усімі сіламі дапамагаў народным мсціўцам. Многія творы зборніка расказваюць аб насельніцтве і партызанах, аб іх самаахвярнай барацьбе за вызваленне савецкіх людзей ад фашысцкага рабства («Не ідзі ў нямецкую няволю», «Аб рабочых фашыстах», «Голас аратага», «Кожны замест хлеба-нямецкую зверу»). Для савецкіх людзей на часова акупаванай тэрыторыі быў толькі адзіны шлях — шлях узброенай барацьбы з ворагам і яго «новым парадкам».

Беларусы! Трэба змагацца,
За аружжа смела брацца,
Шлях адзін — у партызаны,
...

Любоўю і пяшчотай прасякнуты творы пра савецкіх людзей, угнаных у фашысцкае рабства. У шматлікіх песнях, дзе выкарыстаны старадаўнія напевы песень паланянак, паўстае вобраз савецкай дзяўчыны, гвалтоўна вывезенай у Германію, заняволенай, але нязломнай. Знаходзячыся там, яна верыць, што Радзіме, верыць, што Савецкая Армія вызваліць яе:

Браты беларусы,
За нашых дзяцей,
За сірот на
адплату,
Бярыцесь жывей.

Нават тады, калі гераіню ахоплівае адчай і безнадзейнасць, калі яна ведала, што не вырвацца ёй «ні краю, ні ...», усе думкі аб Радзіме, і яна заўсёды з ёю. У песні «Нас за...» паланянка з тугою спявае пра родную старонку:

Мая староначка,
...умяць,
...аё горачка,
...мне суняць?
...чка звонкая,
...вады.
...старонкаю
...аўсягды.

Шырока прадстаўлены ў зборніку найбольш папулярны жанр народнай творчасці — частушкі. Як у люстэрку, адлюстраваны ў іх грамадска-палітычныя падзеі, народнае становішча, барацьба і жыццё на часова акупіраванай тэрыторыі.

У звонкіх частушках народ услаўляе Савецкую Армію, заклікае біць фашыстаў і здраднікаў накшталт Уласава і тых, хто прадаўся ворагам, славіць мужнасць і стойкасць абаронцаў Масквы і Ленінграда, Адэсы і Севастопаля, адзначае перамогу Савецкай Арміі і разгром ворага на Волзе.

Асаблівасць партызанскіх частушак — іх надзвычайная злабадзённасць. Забойства ката беларускага народа Кубэ адразу ж выклікала з'яўленне частушкі:

Разышоўся Вільгельм Кубэ:
— Беларусь — калонія!
Партызаны міну ў бок —
І ўся цырымонія.

Многа ў зборніку казак, паданняў і вусных апавяданняў. Невялікія па памеры, яны вобразна і трапна малююць звярынае нутро фашыстаў, расказваюць аб расправах акупантаў над мірнымі жыхарамі, услаўляюць подзвігі партызан. Многія з іх узніклі на аснове сапраўдных падзей, якія ў вуснай народнай творчасці набывалі легендарныя рысы.

Нязгаснай славай авеяна імя любімага народнага героя Канстанціна Заслонава. Аб ягоных подзвігах народ складаў не толькі песні і вершы, але і легенды. Тры з іх змешчаны ў зборніку.

Гібель любімага партызанскага камандзіра народ успрыняў з вялікім смуткам і памяці яго прысвяціў легенду «Бессмяротны». Выкарыстаўшы традыцыйны фальклорны матыў бессмяротнасці героя, складальнік гэтай легенды напоўніў яе глыбокім сэнсам: не можа памерці герой, жыццё і справы якога заўсёды будуць жыць у народзе, у сваёй Радзіме.

Трапныя і выразныя партызанскія прыказкі і прымаўкі, антыфашысцкія анекдоты і жарты. Яны высмейваюць фашысцкіх вояк і здраднікаў Радзімы, ...ю іншую надзею:

«— Ганс, што ты пішаш?
— Пішу, каму перадаць маю маёмасць пасля маёй смерці.
— Хіба ты хворы?
— Не, я прызначаны ў атрад па барацьбе з беларускімі партызанамі».

Вядома, не ўсе творы, што ўвайшлі ў зборнік, — раўназначныя па глыбіні адлюстравання жыцця і па мастацкай каштоўнасці. Адны нясуць на сабе адзнаку адшліфаванага і сталага майстэрства, другія ж крыху прымітыўныя. Тым не менш, ва ўсіх гэтых творах горача пульсуюць узвышаныя думкі і пачуцці савецкіх людзей, іх мары і імкненні ў грозныя дні вайны.

Зборнік «Беларускі фальклор Вялікай Айчыннай вайны» — першы, найбольш поўны хрэстаматыйны даведнік вуснай народнай творчасці, народжанай у гады грозныя, агнявыя. Тым больш прыкра, што кніга не пазбаўлена недахопаў.

Вельмі сціслыя каментарыі да большасці змешчаных твораў. А шкада. З часу Вялікай Айчыннай вайны мінула шмат год, многія партызанскія аперацыі, аб якіх успамінаецца ў творах зборніка, невядомы шырокаму чытачу. Глыбокія і пашыраныя каментарыі дапамаглі б узнавіць у памяці гэтыя падзеі, іх месца і час, больш дэталёва разабрацца ў творчасці партызан, больш падрабязна даведацца аб аўтарах твораў.

Многія падобныя паміж сабою творы складальнікі зборніка маглі без страты перанесці ў каментарыі. Асабліва гэта датычыць раздзелаў песень і частушак. Так, на 156 стар. кнігі змешчана народная перапрацоўка вядомага верша-балады Я. Купалы «Над ракою ў спакою» пад той жа назвай, а на наступнай старонцы — варыянт гэтай жа песні. У раздзеле «Частушкі» на старонцы 429 побач змешчаны дзве частушкі, якія адрозніваюцца адна ад адной толькі некалькімі словамі. Безумоўна, народная творчасць не з'яўляецца застылай, нязменнай, яна развіваецца і абнаўляецца разам са зменамі ў жыцці народа. Тым не менш, з гэтага не вынікае, што складальнікі павінны былі ў асноўны тэкст зборніка ўключаць розныя варыянты аднаго і таго ж твора.

Не зусім апраўдана разбіўка раздзелаў зборніка на падраздзелы. Напрыклад, «Частушкі» разбіты на 9 падраздзелаў у залежнасці ад іх тэматыкі. Наўрад ці трэба было гэта рабіць, тым больш, што ўвесь раздзел займае каля 47 старонак кнігі. Многія з падраздзелаў лепш было б аб'яднаць. Так, раздзел «Рабункі фашыстаў» уключае толькі 6 частушак і іх можна было перанесці ў іншыя, блізкія па тэматыцы.

Фальклор воінаў Савецкай Арміі прадстаўлены вельмі бедна, што таксама ў пэўнай меры зніжае вартасць кнігі.

І ўсё ж зборнік «Беларускі фальклор Вялікай Айчыннай вайны» — цікавая і каштоўная кніга. Яна знойдзе шырокага і ўдзячнага чытача.

Л. ТУРЦЭВІЧ.

СЛУЖЭННЕ МАСТАЦТВУ

Споўнілася пяцьдзесят гадоў Іосіфу Львовічу Дорскаму — беларускаму драматургу і тэатральнаму работніку, заслужанаму дзеячу мастацтва Беларускай ССР.

Іосіф Дорскі — сааўтар К. Губарэвіча па п'есах «Цэнтральны ход» і «Алазанская даліна». П'еса «Цэнтральны ход», прысвечаная партызанскай барацьбе, прайшла на сцэне Беларускага дзяржаўнага тэатра імя Якуба Коласа. Вясёлая камедыя «Алазанская даліна» набыла шырокую вядомасць. З вялікім поспехам іграў яе Тэатр імя Якуба Коласа, ставілася яна ў многіх самадзейных калектывах Беларусі, Харкаўскім рускім тэатры і ў іншых гарадах краіны. П'есу І. Дорскага «Права на шчасце» ставілі Рускі дзяржаўны тэатр БССР імя А. М. Горкага, Тэатр імя Якуба Коласа, тэатры РСФСР і Украіны.

Цяпер Іосіф Львовіч працуе над п'есай «Апошняя сустрэча». Гэта праблемны твор з сучаснага жыцця.

Амаль трыццаць год аддаў І. Дорскі працы ў Тэатры імя Якуба Коласа. Працаваў загадчыкам літаратурнай часткі, намеснікам дырэктара, а на працягу апошніх дзесяці год — дырэктарам. Шмат якія пасады займаў Іосіф Львовіч, але ўсё і заўсёды было дорага яму ў родным тэатры, ён не цураўся ніякай работы — ад самай «чарнавой» да ўзвышана-творчай. Бязмерная павага і вера ў сілу калектыву, поўная і самаахвярная аддача сваіх сіл на карысць любімай справе прынесла яму любоў і павагу коласаўцаў.

Таварышам, якія блізка ведаюць літаратуру і тэатр, добра вядомы тыя выключныя намаганні, што прыкладаў І. Дорскі разам з калектывам, каб стварыць спектаклі «Вайна — вайне» і «У пушчах Палесся» па творах Якуба Коласа. Гэтак сама І. Дорскі разам з калектывам тэатра прыклаў шмат намаганняў да таго, каб з'явілася на сцэне п'еса Пятра Глебкі «Над Бярозай-ракой».

Цяпер І. Дорскі ўзначальвае Беларускую кінастудыю.

Пажадаем жа яму з ранейшай энергіяй змагацца за развіццё і росквіт беларускага кіно.

Шчырае прывітанне юбіляру!

А. ГАНЧАРЫК.

Прывітанне юбіляру

Праўленне Саюза пісьменнікаў Беларусі ў сувязі з 50-годдзем з дня нараджэння І. Дорскага накіравала яму прывітальны адрас, у якім гаворыцца:

Дарагі Іосіф Львовіч!

Горача вітаем, сардэчна віншуем Вас, нястомнага працаўніка, драматурга і тэатральнага дзеяча, з 50-годдзем з дня нараджэння.

Доўгі час Ваша плённая дзейнасць была непарыўна звязана з творчым жыццём выдатнага калектыву Беларускага дзяржаўнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа. У яго вялікіх творчых поспехах ёсць значная частка і Вашых намаганняў і заслуг. Аматары тэатральнага мастацтва з удзячнасцю ўспамінаюць спектаклі, пастаўленыя па Вашых п'есах, і чакаюць ад Вас новых твораў.

Жадаем Вам, дарагі Іосіф Львовіч, добрага здароўя і натхнёнай творчай працы на шырокай ніве нашай сацыялістычнай культуры.

ТРЫВОЖНАЯ ВЕСТКА

Сцяпан АЛЕКСАНДРОВІЧ

У Дзяржвыдавецтве БССР выходзіць аповесць Сцяпана Александровіча «Ад роднае зямлі...», прысвечаная маленству і юнацкім гадам Якуба Коласа. Рыхтуючы гэты твор да выдання (аповесць друкавалася ў ліпеньскім нумары часопіса «Маладосць»), аўтар значна пашырыў і дапоўніў раздзелы пра жыццё паэта ў часе навучання ў Нясвіжскай настаўніцкай семінарыі.

Друкуем урывак з новых раздзелаў аповесці.

У Мікалаеўшчыне былі дзве зборні: панская і вясковая.

На панскую збіраліся ў папоўскі дом «паны»: настаўнікі, гасцяваўшыя ўлетку ў роднай вёсцы, тэлеграфісты, якія служылі на чыгунцы, дзякаў сын, пападдзянкі, дачка ўрадніка.

Вясковыя вечарынкі звычайна праходзілі ў Моўшавай карчме. Тут у суботу, нядзелю і на свята пілікалі на скрыпках тутэйшыя не вельмі самавітыя музыкі Драбда і Шабас. Прыходзілі паскакаць полечку, якую толькі і ўмелі іграць на розныя лады мікалаеўскія музыкі, не толькі хлопцы і дзяўчаты сваёй вёскі, але і з Негертава, Русаковіч і Мархачоўшчыны...

Семінарысты таксама заглядалі на зборню, дзе ў святы дзень збіралася бадай што паўсяла. Тады ў карчме было не прабіцца. Будынак ажно гудзеў ад гоману галасоў і тупату ног. Іншы раз летам Драбда і Шабас выносілі зэдлік на двор, і тады танцавалі проста на мураве...

Косцік любіў паглядзець, як весяляцца людзі. Неяк тады і ў самога станавілася на сэрцы весялей. Праўда, скакаць ён не ўмеў і не любіў. Алесь Сянкевіч — першы кавалер і танцор на вёсцы — не раз казаў сябру:

— Што гэта ты, Стары, манахам прыкідваешся? Здзічэў ты, чалавеча, жывучы ў сваёй леснічоўцы... Давай я цябе навучу полечку ці кадрылю скакаць.

— Нічога не выйдзе! — аднекваўся Кастусь. — У мяне ногі няпарныя: адна правая, а другая левая.

Трапіўшы на вечарынку, Кастусь садзіўся дзе-небудзь ля старых і ўслухоўваўся, аб чым яны жупяць.

—...Я раскажу пра цешчу іначай, — гаварыў Гілёрак Стома. — Прыйшла цешча ў госці да зяця. Унукі яе і пытаюць: «Ты, бабка, прыйшла ці прыехала?» «Прыйшла пехатою, мае дзеткі», — адказвае тая. «А наш тата казаў, што цябе чэрці прынясуць...»

— А цяпер паслухай, Гілёрак, мяне, — пачынаў Рыгор Белы. — Нябожчык Сузан некалі любіў расказваць такую прымаўку: «Біліся, мы біліся, аж іскры з-пад лапцей сыпаліся. Я яго мяшком бэц ды бэц, а ён мяне дручком цюк ды цюк! Пасля ён спужаўся ды ходу, а мяне, як пана, на руках панеслі...»

Там, на вечарынцы ў Моўшавай карчме, упершыню кінулася Кастусю ў вока Алеся Лёсік. З дзяўчынаю ён быў даўно знаёмы: некалі разам хадзілі ў школу. Але з той пары мінула шмат часу. Цяпер колішняя вучаніца была самая прыгожая дзяўчына ў вёсцы: высокая, статная, з русаю касою...

Усё пачалося вельмі проста. Сянкевіч скакаў з Алесяй польку і, калі пакінулі выцінаць музыкі, падышоў з дзяўчынаю да Кастуся. Разгаварыліся. Успомнілі школу, настаўніка Корзуна... Потым разам цэлай кампаніяй хлопцы і дзяўчаты рушылі на Румавую вуліцу і выйшлі на бераг Нёмана.

Ноч была цёплая, парная. На ўсю моц трашчалі конікі, амаль заглушаючы ціхі плёскат ракі. У кустах алешніку, на другім беразе Нёмана, гарэла вогнішча і чутны былі галасы начлежнікаў. Над Церабяжамі ўзышоў месяц, асвяціў бярозы, хаты, праклаў срэбную дарожку на Нёмане.

Дзяўчаты і хлопцы прыселі на беразе ракі і некаторы час маўчалі, нібы ўслухоўваліся ў начную ціш. Алеся першая парушыла маўчанне:

Ты, каліна чырвоная,
Над вадою схілілася,
Над вадою схілілася,
А я, малада, зажурылася...

Ці то ад чараў летняй ночы, ці то ад песні, ці мо ад таго, што побач сядзела Алеся, у Кастусёвым сэрцы разлівалася нейкая незвычайная пяшчота і лагоднасць. Як зачараваны, слухаў ён песню, але словы не даходзілі да яго свядомасці, ён толькі чуў чысты звонкі голас Алесі, а сэрца поўнілася нейкім нязведаным пачуццём...

Лежачы з Сянкевічам у тую ноч на сене, Кастусь доўга не мог заснуць: з галавы ніяк не выходзіла Алеся. Недзе блізка на суседнім двары раз-пораз маці клікала дачку, якая позна засядзелася, відаць, з хлопцам на прызбе:

— Дзяўчына, дзяўчына! Пара спаць! Не забывай, што заўтра лета...

Кастусь варочаўся так і гэтак, але сон не браў яго. А калі нарэшце задрамаў, прыснілася Алеся. Нібыта сядзіць у іхняй хаце і тчэ кросны...

Ужо некалькі дзён семінарыст толькі і думаў пра дзяўчыну. У задуме хадзіў па лесе, ішоў у вёску з надзеяй хоць здалёк пабачыць Алесю. Ці было гэта сапраўдным каханнем, Кастусь і сам не ведаў... Ён не раз парываўся сустрэцца і пагаварыць з дзяўчынаю, але ў яго не хапала адвагі...

Сустрэча адбылася неспадзявана.

Кастусь павольна ішоў з Альбуці лясной сцяжынкай. Сонца схіліла з поўдня, але было яшчэ высока. На палянках цвіў верас, весела зумкалі пчолы. У паветры пахла сенам, грыбамі і багунцом. Стары лес памалу пераходзіў у хвойнік і дробналессе. Хутка паваротка на Высокі бераг, а там пакажуцца ўжо Смольня і мікалаеўскія хаты.

Кастусь мінуў пясчаны ўзгорак, укрыты верасам, абышоў лужыну, што заліла сцяжынку, і раптам убачыў — на невялічкім прагалку, ля ядлоўцава куста, сядзіць дзяўчына ў рабенькай хустачцы. Няўжо Алеся? Яна! Семінарыст ад нечаканасці разгубіўся.

— Сядай, Косцічак, адпачні, — радасна прывіталася Алеся.

Хлопец прысеў каля мяха з зеллем. Толькі цяпер ён успомніў, што недзе непадалёк ад Бервянца Алесін бацька арандуе ў княжацкім лесе палоску зямлі, адкуль, мабыць, цяпер ішла дзяўчына.

— У сяло ідзеш? — пацікавілася Алеся.

— Ага, да Івана Базылёвага, — адказаў Кастусь. — Ён едзе заўтра на месца свае службы ў Беларучы, за Мінск. Трэба правесці яго...

Пазіраў Кастусь на загарэлы твар дзяўчыны, на яе зграбную постаць, і яму здавалася, што сёння Алеся выглядае яшчэ прыгажэйшай.

Потым яны разам ішлі ў вёску. Хоць Алеся не згаджалася, але Косцік усё-такі ўзваліў мех з зеллем сабе на плечы. Калі падышлі к гумнам, Алеся сказала:

— Давай, Косцічак, я сама панясу. А то людзі ліха ведае, што падумаюць...

А праз некалькі дзён Ганну сустрэла Тэкля Скарабагатая ды кажа:

— Нешта я табе скажу, мая кумка... Неяк была я ў полі, аж бачу — ідзе твой Кастусь з Алесяй. Гавораць штосьці, рыхтык галубкі...

— З якой жа гэта Алесяй? Чыёй? — запытала Ганна.

— З чыёй? Ну, Лёсікавай... Вераб'ёвай дачкой...

. . . .

Як толькі адляглі калядныя марозы, прыйшоў у Нясвіж ў адведзіны брата Уладзік.

Кастусь быў якраз у сталярні і збіраўся ісці абедаць, калі Сянкевіч адчыніў дзверы і крыкнуў:

— Гэй, Стары! Канчай работу! Уладзя прыйшоў....

Хлопец з радасцю выбег на двор. На ганку стаяў Уладзік. Быў ён у новым кажушку, лапцях, заечай шапцы, за плячыма вісела ладная торба.

Неўзабаве ў пакой, дзе жыў Кастусь, сабраліся землякі-мікалаеўцы. Ніхто з іх не быў на зімовых канікулах дома, і кожнаму хацелася пачуць навіны вясковага жыцця.

— Як там нашыя?

— Чаму ж мой тата не прыехаў? — сыпаліся пытанні.

— Пачакайце вы са сваімі роспытамі... Спачатку паглядзім, што мама прыслала, — сказаў Кастусь і пачаў развязваць торбу.

Там былі пірог, грэцкія бліны, верашчака ў гарнушку, кольцы каўбасы, сала і вялікі бохан хлеба. Па семінарскай завядзёнцы Кастусь адразу стаў частаваць сяброў.

— Што там новага ў вёсцы? — дапытваўся Сянкевіч. — Хто памёр, хто ажаніўся?

— Ніхто, здаецца.. А, праўда, Адась Камароўскі ажаніўся. Узяў Алесю...

— Якую? — сэрца Кастуся ўмлела.

— Вераб'ёву... Казалі, два дні вяселле спраўлялі...

Правёўшы брата, Кастусь узяў скрыпку і пайшоў у семінарыю. Там ён забраўся ў пусты клас і ў адзіноце іграў да самага вечара...

Эх, Алеся, Алеся! Не ведала і не здагадвалася ты, колькі пра цябе думаў адзін няшчасны хлапчына...

Кастусь ціхенька іграў, а на сэрцы разліваліся жальба і маркота. Шкада было Алесі... Улетку яна была яшчэ вольнай птушкай. А цяпер? Пасватаўся Адась і бацькі выдалі дзяўчыну. Дзіва, што выдадуць: Камароўскія няхай не багацеі ў вёсцы, але заможныя гаспадары...

Пасля ён стаяў ля акна ў нейкім бяздум'і і пазіраў, як мароз распісвае дзіўнымі малюнкамі шыбу...

Вестка, якую прынёс Уладзік, надоўга вывела семінарыста з раўнавагі. Кастусь пасля ўрокаў шукаў адзіноты, на пытанні сяброў адказваў неахвотна, усё аб нечым думаў...

— Нешта сталася з нашым Старым, — сказаў аднойчы Сямён Самахвал. — Ці не закахаўся ён часам?..

Кастусь маўчаў і толькі ноччу, калі семінарысты спалі, ён даваў прастор сваім пачуццям:

Никому не скажу
О печали своей.
Пусть не слышит никто
Грустной песни моей.

Вясною, калі на дрэвах паказаліся жаўтлявыя кволыя лісточкі, а ў паветры запахла цяплом і квеценню, Кастуся пацягнула дамоў. Вучоба не лезла ў галаву, пісаць таксама не хацелася, ён сноўдаўся з кута ў кут, не знаходзячы месца.

— Нешта наш Карусь Лапаць зноў зажурыўся, — гаварылі сябры.

У суботу Кастусь адпрасіўся ў класнага настаўніка не прыходзіць на ўрокі ў панядзелак, узяў пад паху скрыпку і пешкі пайшоў у Альбуць. Хоць да Гавезны ўдалося пад'ехаць, але прыйшоў ён у Новы Свержань позна ўвечары. Мінуўшы Свержанскую Граду, прысеў на пеньчуку ў знаёмым лесе...

Ноч была цёмная, толькі дзесьці за Мірам раз-пораз бліскала маланка. Глуха шумеў лес. Ля Нёмана, на Русакоўскіх сенажацях, крычалі дзікія гусі, бухкаў бугай, недзе зусім блізка падаваў голас кулічок. Кастусь услухоўваўся ў начныя гукі, адчуваў знаёмы духмяны водар лесу, зямлі, першых вясновых красак... Сядзеў ён, зачараваны блізкімі і знаёмымі з маленства гукамі. Усё тут такое роднае і дарагое: кожная сцяжынка, кожнае дрэва, кожны пянёк... А праз год прыйдзецца развітацца з гэтымі мясцінамі і ехаць у незнаёмую школу, дзе яго сустрэне шумлівая дзетвара...

Спачатку на грэблі, а потым па мосце гулка затарахцела фурманка... Кастусь падняўся і рушыў на дарожку, што вяла цераз пералаз у леснічоўку.

Дома спалі. Забрахала, а пасля, пазнаўшы Кастуся, кінулася лашчыцца Такса. Кастусь падышоў да акна, хацеў пастукаць, але перадумаў. Сеў на жэрдку-перакладзіну, дастаў з футляра скрыпку.

Была гэта песня пра боль юнацкага сэрца, пра парыванні душы, пра вялікую крыўду, што пануе на свеце...

Іграў доўга, пакуль у сенцах не грукнула засаўка і не пачуўся голас дзядзькі Антося:

— Гэта ты, Кастусь, тут пілікаеш?

У адказ Кастусь рэзнуў марш.

— А то думаю, — выйшаў на ганак дзядзька, — чаму Такса забрахала і сціхла... Не іначай свой сямейнік ідзе — цюкнула мне...

(Заканчэнне на 4-й стар.).

ВЕРНАСЦЬ

У запісах Леаніда Гаўрылава студэнцкіх гадоў ёсць вядомыя словы Мікалая Астроўскага: «Самае дарагое ў чалавека — гэта жыццё. Яно даецца яму адзін раз, і пражыць яго трэба так... каб, паміраючы, мог сказаць: усё жыццё і ўсе сілы былі аддадзены самаму высакароднаму — барацьбе за вызваленне чалавецтва». А на сшытку з вершамі паэта напісана: «Поэтом можешь ты не быть, но гражданином быть обязан».

Па волі лёсу здарылася так, што словы і думкі таго пакалення людзей, да якога належаў і Леанід Гаўрылаў, павінны былі праверыцца ў гарніле найвялікшай вайны, якую толькі ведала чалавецтва. Змяніўшы пёры на вінтоўкі, абараняць Радзіму сталі і беларускія пісьменнікі. Не ўсім ім давялося прыйсці дадому. У легендарным Волгаградзе — магілы Алеся Жаўрука і Генадзя Шведзіка, Хвядоса Шынклера і Аркадзя Гейнэ; восем кіламетраў не дайшоў да Берліна Мікола Сурначоў. Абараняючы Радзіму, у першыя ж дні вайны смерцю храбрых загінуў і Леанід Гаўрылаў.

Нарадзіўся паэт у 1918 годзе ў вёсцы Бэрдаж, што на Чачэршчыне. Закончыўшы сярэднюю школу, ён паступіў у Мінскі інстытут народнай гаспадаркі. У гэты ж час пачынаюць з'яўляцца яго вершы ў газетах «Літаратура і мастацтва», «Гомельская праўда», у зборніку «Аднагодкі», а пазней — у часопісе «Полымя рэвалюцыі». Цяга да паэтычнай творчасці была настолькі моцнай, што ў 1936 годзе Леанід Гаўрылаў перайшоў на літаратурны факультэт Гомельскага педінстытута.

Вершы васемнаццацігадовага паэта вабяць да сябе шчырасцю, непасрэднасцю першаадкрыцця свету, замілаванасцю да роднага краю, роднай прыроды. Часамі, праўда, гэтая шчырасць мяжуе з наіўнасцю. замілаванасць—з сентыментальнасцю. Але гэта — хвароба росту, хвароба станаўлення паэтычнага голасу.

Тым не менш, ужо ў лепшых вершах тых гадоў Леанід Гаўрылаў узнімаецца на значную вышыню, кругагляд яго пашыраецца, грамадскае гучанне вершаў узрастае, павышаецца іх мастацкая вартасць. Пранікнёныя словы прысвячае паэт дружбе савецкіх народаў («Сястры»), роднаму краю («Жніўная ноч», «Сож»), радасці вольнай працы («У касавіцу», «Рыбакі», «На бярэзнік маладжавы...») І, безумоўна, цяжка ў такія гады абысці паэту тэму кахання.

Зноў вясна распаліла
зялёны пажар,
Ажно птушкі шукаюць ратунку.
Як тады, зноў нас вечар
з табою зблізкаў,
Мы у садзе шукалі прытулку.
(«Зноў вясна»).

Паэт не прызнае сухіх, халодных радкоў аб каханні. «Мне хочацца з пачуццямі сустрэцца, а не лунаць у фантастычных снах», — заяўляе ён у вершы «Другу». Верш мае падзагаловак: «Пачынаючаму паэту». І вось гэтаму «пачынаючаму паэту» Л. Гаўрылаў раіць:

Калі тваё каханне жыць павінна,
Дык ты і ў вершах сцёбай ім і бі,
Каб, як вясна, і пацалунак
грымнуў,
Каб я і верш, і справу палюбіў.

Паэт не хоча пісаць пра мінулае, яго вабіць новая рэчаіснасць. Вось яго паэтычнае крэда:

Хай песня звініць не праклёнам
У вочы завяўшаму клёну.
Хай песня раскажа пра клёны
У зелені буйна-зялёнай.

Увесь ён — у стваральнай працы новага дня.

У паэце ён перш за ўсё бачыць чалавека, чыя песня заклікана ўслаўляць савецкага працаўніка, яго справы. Гэтая песня павінна быць так напісана, каб яе сустрэлі «з роўнай шчырасцю... трактарыст і пагранічны сокал» («Якубу Коласу»).

Паэзія павінна ісці насустрач новаму жыццю, заклікаць людзей змагацца за яго.

У рытмічнай і чоткай хадзе
З намі прозалаць раніцы
шырыцца.
У палаючай шчырасцю лірыцы
Мы насустрач дню нашаму
йдзем.

У 1940 годзе пасля сканчэння інстытута паэт прызываецца ў рады Савецкай Арміі. Трапіў ён якраз у пагранічную часць. Гэта былі перадваенныя гады, калі гітлераўская Германія раздзьмухвала пажар у цэнтры Еўропы, падступала да межаў СССР. І трэба было асабліва пільна вартаваць свяшчэнныя рубяжы Радзімы. Паэт разумеў гэта. І з-пад яго пяра выходзяць радкі:

Наш рубеж акованы гранітам
І напят, як тонкая струна.
Ды спрабуй тую струну кранi
ты—
Адзавецца грукам перуна.
А пакуль спакойны зараніцы,
П'юць расу палеткі на зары, —
Сцерагуць свяшчэнную граніцу
Ўсе таварышы, усе мае сябры!
(«Цішыня»).

Незадоўга перад самай вайной механік — вадзіцель аднаго з танкавых палкоў напісаў марш Н-скай танкавай дывізіі. Гэты марш выконваўся ва ўсіх часцях злучэння. Словы гэтага марша гучалі ў час першай атакі супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў, якія па-бандыцку напалі на Савецкую краіну. Падчас адной з такіх атак перастала біцца сэрца паэта, на чые словы была напісана музыка марша, — перастала біцца сэрца Леаніда Гаўрылава.

Не толькі моц маладога паэтычнага голасу — усё сваё жыццё аддаў ён «барацьбе за вызваленне чалавецтва».

В. РАГОЙША.

Леанід Гаўрылаў. «Вернасць». Вершы. Дзяржаўнае выдавецтва БССР. Мінск 1961.

Днямі ў Мінску гасціла дэлегацыя Таварыства італа-савецкай дружбы. У складзе дэлегацыі знаходзіўся вядомы італьянскі паэт Альдо Северыні.

Члены дэлегацыі сустрэліся з прадстаўнікамі навукі і культуры рэспублікі. Цікавая размова адбылася ў Альдо Северыні з беларускімі пісьменнікамі. На нашым здымку — Альдо Северыні (у цэнтры) у час гутаркі з М. Танкам, Я. Сямiжонам і М. Калачынскім.

Фота В. БАРАНОЎСКАГА.

«Крыніцы» на мінскай сцэне

Беларускі дзяржаўны тэатр імя Я. Коласа паказаў мінскаму гледачу сваю новую работу — спектакль «Крыніцы» па аднайменнаму раману І. Шамякіна (інсцэніроўка І. Шамякіна і Ю. Шчарбакова). Новы твор прысвечан сённяшняму жыццю савецкага чалавека.

У спектаклі прынялі ўдзел артысты тэатра Ц. Сяргейчык, А. Ільінскі, М. Звездачотаў, Ф. Шмакаў, А. Шэлег, А. Трус, Г. Маркіна і інш.

Паставіў спектакль Ю. Шчарбакоў. Мастацкае афармленне Я. Нікалаева. Учора п'еса была таксама паказана на Мінскай студыі тэлебачання.

З КІНАКАМЕРАЙ ПА РЭСПУБЛІЦЫ

Мінская студыя навукова-папулярных і хранікальна-дакументальных фільмаў выпусціла на экраны гарадскіх кінатэатраў і сельскіх клубаў чарговы, трыццаць чацвёрты нумар кіначасопіса «Савецкая Беларусь», першы сюжэт якога прысвечан адкрыццю ў Маскве помніка Карлу Марксу.

Рашэнні XXII з'езда партыі выканаем датэрмінова! — такім імкненнем жыве ў гэтыя дні калектыў Мінскага электратэхнічнага завода. Натхнёная праца рабочага калектыву прыносіць багаты плён. Звыш плана тут выпушчана 173 высакаякасных трансфарматары. Аб усім гэтым і расказана ў другім сюжэце кіначасопіса.

Далей гледачы пазнаёмяцца з экспанатамі павільёна Беларусі на ВДНГ у Маскве, зробяць цікавую прагулку па гомельскаму парку, куды ўжо завітала зіма, папрысутнічаюць на занятках гуртка юных тэхнікаў, які працуе пры 9-й школе Магілёва. Асобны сюжэт кіначасопіса расказвае аб адкрыцці новай паветранай лініі Мінск — Баку.

З заключных кінакадраў гледачы даведваюцца аб тым, што нядаўна ансамблю Віцебскага раённага Дома культуры прысвоена званне Народнага. Яны ўбачаць у выкананні гэтага таленавітага калектыву беларускую маладзёжную польку.

ГЕНЕРАЛ АД КРЫВАВЫХ СПРАЎ

Гэтай восенню мне давялося пабываць у Керчанскіх каменаломнях. Група экскурсантаў спусцілася ў змрочнае падзямелле. Вобмацкам, трымаючыся адзін за аднаго, мы ішлі па лабірынтах, з дапытлівасцю экскурсантаў разглядаючы таямнічыя знакі і літары, што былі выразаны на каменных сценах падзямелля. Мы не ведалі, што яны азначаюць. Нарэшце, калі ў змрочную глыбіню пячоры ўварваўся, ледзь не асляпіўшы нас, сноп сонечнага святла, лектар-экскурсавод падаў знак спыніцца. Ён пачаў расказваць пра трагедыю, падобную да якой наўрад ці ведаў калі свет. Павольныя словы, якія вымаўляліся з нейкім душэўным надрывам, білі ў нашы вушы, узрушалі кожнага з нас да глыбіні душы. Міжволі сціскаліся ад гневу кулакі, а ў жанчын набягалі на вочы і блішчалі ў паўзмроку, як пацеркі, слёзы.

— Вось праз гэтае самае «акно», праз якое ў пячору льецца святло, у пачатку 1944 года фашысты пускалі газы, каб патруціць нашых людзей. Гітлераўскія ваякі ніяк не маглі ўзяць нашых воінаў, якія занялі пазіцыі ў каменаломнях. Ні голад, ні холад—нішто не магло паставіць на калені абаронцаў роднай зямлі. Некалькі тысяч салдат, афіцэраў, жанчын, старых і малых, якія хаваліся тут ад фашысцкай навалы, знайшлі сабе смерць у гэтых каменных сховах.

Лектар доўга расказваў нам пра тое, як харчуючыся толькі адным цукрам, якога было назапашана тут, у каменаломнях, воіны мужна трымаліся да тых пор, пакуль у пячоры не быў пушчаны газ. Усёй аперацыяй па знішчэнню людзей у каменаломнях кіраваў генерал-палкоўнік Енеке. Лектар расказаў і пра тое, як утварылася гэтае «акно», ля якога мы стаялі. Гітлераўцы, колькі ні намагаліся, не маглі прабіцца ў каменаломні праз звычайныя ходы. Кожны раз яны натыкаліся на шквал агню. Генерал-кат Енеке загадаў бамбіць каменаломні з паветра. Але колькі гітлераўскія лётчыкі ні скідалі бомбаў, не далі рады. Генерал-кат загадаў выкапаць яму, закласці некалькі тон узрыўчаткі і ўзарваць. Выбух быў незвычайны па сіле. У выніку яго было прабіта гэтае «акно». Праз яго гітлераўцы пусцілі ў каменаломні газ ацэтылен, які выклікаў выбухі ў падзямеллі. Гэтак скончылася трагедыя Керчанскіх каменаломняў, пасля якой з тысяч людзей, што былі там, уцалелі толькі адзінкі. Генерал-кат задаволена паціраў рукі, быццам ён зрабіў важную, гістарычнага значэння справу. Можа, на яго парадным мундзіры з'явіўся лішні жалезны крыж за асобыя заслугі перад фюрэрам? Але Енеке нядоўга давялося красавацца тым крыжам. Неўзабаве генерал падняў рукі перад нашымі войскамі і панёс тую кару, якая па праву належыць крываваму кату.

Мы слухалі экскурсавода з затоеным дыханнем, стараючыся не прапусціць ніводнага слова. Пад уражаннем жахлівай карціны, якую ён намаляваў нам у каменаломнях, неяк спала рамантычная пелена з таго, што мы бачылі на беразе Керчанскага праліва, знік арэол экзотыкі са старажытнага кургана-могільніка, які мы толькі што наведалі. Я заўважыў, што чалавечая памяць чамусьці больш ярка адлюстроўвае трагічнае, бо я яшчэ доўга, пакуль не вярнуўся ў родны Мінск, насіў у сэрцы трагедыю Керчанскіх каменаломняў.

І от заўчора, разгарнуўшы газету, я прачытаў «Паведамленне Надзвычайнай дзяржаўнай камісіі па выяўленню і расследаванню злачынстваў нямецка-фашысцкіх захопнікаў». Аказваецца, генерал-кат Енеке не выдаў тады свайго высокапастаўленага патрона Адольфа Хойзінгера. Ён змоўчаў пра тое, што труціў газам нашых людзей па загаду вышэйшага «ката ў белай манішцы», які цяпер прыгрэўся пад цёплым крылом НАТО.

Народны гнеў невычэрпны. Народная памяць незабыўная, калі справа ідзе пра такія трагедыі, якія планаваў і бласлаўляў гітлераўскі кат Адольф Хойзінгер. Гэта ж яму, Хойзінгеру, які быў тады начальнікам аператыўнага ўпраўлення гітлераўскага генштаба, у жніўні 1942 года дакладваў камандуючы групы войск «Цэнтр» пра тое, што партызаны разграмілі фашысцкі гарнізон чыгуначнай станцыі Слаўнае на Віцебшчыне. Хойзінгер адразу ж распарадзіўся прымяняць самыя лютыя меры. У Слаўным было ўзята 100 залежнікаў. 30 жніўня камандаванне запытала ў Хойзінгера санкцыю на расстрэл ні ў чым не вінаватых людзей. Высокапастаўлены кат і на момант не завагаўся. З цынічнай адкрытасцю кровапіўца тэлеграфаваў адказ: «З намечаным мерапрыемствам згодзен. Аб выніках далажыць».

Бачыце, які пунктуальны і патрабавальны кат! Не толькі дазволіў расстраляць, дык яшчэ і патрабаваў далажыць, каб, барані божа, не пакінуць ніводнага з няшчасных жывым.

Трагедыя на станцыі Слаўнае, як і Керчанская, як і сотні іншых, што адбыліся ў часе фашысцкай акупацыі на нашай зямлі, не забудзецца ніколі. Народная памяць не кароткая, каб забыць тое, што так глыбока раніла сэрцы людзей, што, як кроваточачая рана, баліць нам усім яшчэ і сёння. Няхай не спадзяюцца хойзінгеры на тое, што мы забудзем іх крывавыя справы на нашай зямлі. На станцыі Слаўнае яшчэ жывуць людзі, якія на свае вочы бачылі, як фашысты расстрэльвалі іх землякоў. У ахвяр фашызму засталіся блізкія і родныя, на сэрцах якіх яшчэ і сёння не зарубцаваліся раны.

Хіба чалавецтва забудзе, з якім цынізмам Адольф Хойзінгер распрацоўваў планы аперацый пад мудрагеліста экзатычнымі назвамі: «Марскі леў», «Аціла», «Таненбаум», «Марыта», «Барбароса», якімі прадугледжвалася знішчэнне цэлых краін і народаў? Наўрад ці забудуць і англічане тое, што рыхтаваў ім Хойзінгер, які пісаў у інструкцыі: «Кожны безразважны ўчынак, кожная форма сабатажу, усялякае процідзеянне германскім узброеным сілам, актыўнае ці пасіўнае, будзе карацца самым жорсткім чынам... асобы, якія ўчынілі падобныя акты, будуць без літасці карацца смерцю».

Расстрэлы, шыбеніцы. Смерць, смерць і смерць! Вось што неслі па свеце фашысты, вось дэвіз іх «новага парадку», які яны хацелі ўсталяваць на зямлі. Цяпер усе гэта добра ведаюць. Усе добрасумленныя людзі асудзілі і асуджаюць сёння фашызм. Але сям-там за мяжой не-не дый пачуецца голас: а ці варта варушыць тое, што было так даўно?

Варта!

Варта перш за ўсё таму, што пралітая кроў народаў яшчэ і сёння балюча стукае ў сэрцы жывых, патрабуе, каб ніводнае злачынства, учыненае супраць чалавецтва, не засталося неадпомшчаным. Варта яшчэ і таму, што сёння за межамі сацыялістычнага свету раздаюцца галасы, вельмі падобныя на тыя, што чуліся ў пярэдадзень другой сусветнай вайны.

Варта яшчэ і таму, што заходнегерманскія рэваншысты, абнімаючыся з рознымі ультра, з імперыялістычнымі таўстасумамі, рыхтуюць для чалавецтва яшчэ больш страшную трагедыю.

Магчыма, амерыканскі ўрад, пад крылом якога знайшоў сабе прытулак у якасці дзеяча НАТО генерал Адольф Хойзінгер, не захоча выдаць народнаму правасуддзю обер-ката. Магчыма, заморскія дабрачынцы зробяць міну, што не вераць выкрываўчым дакументам, аб'явяць іх «чырвонай прапагандай». Цяперашнім часам, калі канцлер Адэнауэр ледзь не цалуецца з генералам дэ Голем, калі самымі лепшымі гасцямі і дарадцамі амерыканскага прэзідэнта Кенедзі з'яўляюцца недабітыя гітлераўскія генералы, усё магчыма. Тым горш для прэзідэнтаў і іх урадаў. Народы свету яшчэ раз пераканаюцца ў так званым міралюбстве кіраўнікоў «свабоднага свету», якія падкормліваюць і песцяць ваўкалакаў, падобных Хойзінгеру, са скуры вылузваючыся, стараюцца давесці, што яны чалавекі і нават гуманісты. Народы добра разумеюць: ваўкалакі ніколі не стануць людзьмі. Яны толькі прыкідваюцца імі, напінаючы на сябе шкуру чалавекалюбцаў і гуманістаў.

Раман САБАЛЕНКА.

З людзьмі і для людзей

Аднаго разу я разгаварвалася з дзяўчынай, якая ехала паступаць у бібліятэчны тэхнікум. Калі я запытала, чаму яна выбрала спецыяльнасць прапагандыста літаратуры, дзяўчына шчыра прызналася:

— Гэта ж самая лёгкая работа; узяў кнігі і выдавай іх чытачу.

Скажу праўду, калі і я бралася ўпершыню за гэту працу, не думала, што яна такая складаная.

Цяпер кожны ведае, што бібліятэка на вёсцы — гэта цэнтр прапаганды ўсіх культурных мерапрыемстваў. Тут і прапаганда кніг, і літаратурныя вечары, і абмеркаванне новых твораў.

Наша сельская бібліятэка абслугоўвае 17 вёсак. Яна мае больш паўтара тысяч чытачоў. Вядома, што задаволіць попыт на літаратуру такой колькасці чытачоў адной нам не пад сілу.

На дапамогу прыйшоў актыў — настаўнікі Талькаўскай сярэдняй школы, работнікі медыцынскага ўчастка, сельсавета, саўгаса, вучні, пенсіянеры. Пры іх дапамозе ў нас створана 9 бібліятэк-перасовак. Адною з іх загадвае калгасніца Ганна Гуткоўская. Яна выдае кнігі 125 чытачам. Яе бацька, Аляксандр Гуткоўскі, вельмі любіць літаратуру і дапамагае дачцы наладжваць літаратурныя вечары. У хаце Гуткоўскіх ёсць нават спецыяльны пакой-бібліятэка. Сюды часта збіраюцца калгаснікі пагуляць у шашкі, шахматы, даведацца аб навінах. Хата гаспадыні ператварылася ў сапраўдны сельскі клуб. Кнігі ляжаць на паліцах у пэўным парадку. А калі прыходзяць чытачы, [illegible] у бібліятэку.

Гадоў сем назад калгаснік з вёскі Весялова Антон Аляшкевіч падказаў мне, як трэба прапагандаваць кнігу. Прачытаўшы сам твор, ён выбірае цікавыя мясціны з яго і папярэдне знаёміць з імі чытачоў. Чалавек прачытае і зацікавіцца, а што ж далей. Потым прыходзіць і ў мяне просіць: «Дайце мне кнігу, якую чытаў Антон Аляшкевіч». Так А. Аляшкевіч дапамог стаць чытачамі бібліятэкі амаль усім старэйшым жыхарам вёскі. Ён сам прапагандуе і кнігі, асабліва па сельскай гаспадарцы.

У свой час мы праводзілі канферэнцыю чытачоў на тэму «Сям'я і школа» па літаратурных творах, прыводзілі прыклады з мясцовага жыцця. На гэтым вечары крытыкавалі некаторых калгаснікаў, якія няправільна выхоўваюць сваіх дзяцей. Хаця спачатку тыя, пра каго гаварылася, вельмі пакрыўдзіліся, але пачалі выпраўляць свае памылкі.

Міхаіл Мікалаевіч Кавалькоў часта ўступаў у антырэлігійныя «бітвы» з веруючымі. Але не заўсёды выходзіў пераможцам.

— Я ў бога не веру і спрачаюся са старымі заўзятымі веруючымі, а даказаць, што бога няма, не магу, — гаворыць ён.

Мы падабралі яму антырэлігійную літаратуру. М. Кавалькоў прачытаў амаль 200 кніг на атэістычную тэму, правёў шмат гутарак з веруючымі.

— Цяпер я з веруючымі спрачаюся не адзін. Мне дапамагаюць у гэтым добрыя, разумныя кнігі, — гаворыць Міхаіл Мікалаевіч.

Калгаснікі вельмі цікавяцца жыццём вядомых грамадскіх дзеячоў, пісьменнікаў, кампазітараў, вучоных. З вялікай цікавасцю калгаснікі праслухалі лекцыю настаўніка М. Кушаля пра вялікага сына рускага народа Міхаіла Васільевіча Ламаносава.

Вялікую работу праводзіць сярод нашых чытачоў настаўніца-пенсіянерка Вера Марцінаўна Будук. Яна чытае ім казкі, падбірае цікавыя апавяданні, кнігі, у якіх расказваецца аб геройстве савецкіх людзей, з самаахвярнай любоўю да Радзімы. Настаўніца вучыць дзяцей правільна чытаць і разумець кнігу.

Урачы Таццяна Аляксандраўна Жданава і Марыя Фелікасаўна Доўнар часта выступаюць з лекцыямі на медыцынскія тэмы.

Бібліятэка нямала дапамагае і калгасу. Нядаўна мы арганізавалі канферэнцыю чытачоў на тэму: «За цёплую і сытую зімоўку жывёлы». На канферэнцыі з дакладам выступілі старшыня калгаса т. Шамон, заатэхнік т. Старавойтава і аграном т. Зіневіч.

Мы пачалі рыхтаваць канферэнцыю на тэму: «Каго мы возьмем у камунізм?»

Такія тэмы мы цесна звязваем з рашэннямі XXII з'езда КПСС. Загадзя запрашаем жадаючых выступіць на канферэнцыі. У прапагандзе велічнай Праграмы будаўніцтва камуністычнага грамадства нам дапамагае партыйная арганізацыя.

Мы падтрымліваем цесную сувязь з перадавікамі калгаснай вытворчасці. Лепшая свінарка раёна Соф'я Вернікоўская — наш актыўны чытач, рэгулярна бывае ў бібліятэцы.

Вядома, што ўсяго, што робіць наша бібліятэка, не раскажаш, але ўсё тое, што робіцца і што намячаецца зрабіць, вельмі патрэбна людзям. Кнігі дапамагаюць калгаснікам, акрыляюць іх у вялікім паходзе да камунізма.

Т. КАНДРАЦЬЕВА,
загадчыца Талькаўскай сельскай бібліятэкі Пухавіцкага раёна.

Германская Дэмакратычная Рэспубліка. У оперным тэатры Лейпцыга ўпершыню ў ГДР ажыццёўлена пастаноўка оперы С. Пракоф'ева «Вайна і мір».
На здымку—сцэна з оперы.

Фота Вальмюлера.
Цэнтральбільд.

РАМАН ПРА НАШАГА ЗЕМЛЯКА

КНІЖНАЯ ПАЛІЦА ЗАРУБЕЖНЫХ НАВІНАК

Незвычайная, рамантычная біяграфія ў гэтага чалавека, які нарадзіўся ў самым пачатку мінулага стагоддзя ў маленькай беларускай вёсцы Нядзведка былога Навагрудскага павета. Ігнацій Дамейка быў членам тайных таварыстваў філаматаў і філарэтаў у Віленскім універсітэце, удзельнікам польскага паўстання 1830 года, палітычным эмігрантам. Затым лёс закінуў яго аж на заходняе паўшар'е. У далёкай паўднёваамерыканскай краіне Чылі ён знайшоў сабе прытулак і кавалак хлеба. Чалавек усебаковай адукацыі — хімік і геолаг, металург і этнограф, лінгвіст і заолаг—ён многае зрабіў для навуковага і тэхнічнага прагрэсу ў гэтай маладой рэспублікі, якая толькі ў 1818 годзе адваявала сваю незалежнасць. Удзячныя чылійцы назвалі яго імем горад і горны ланцуг, марскі порт і мінерал. Калі знаёмішся з жыццём і дзейнасцю Ігнація Дамейкі, міжвольна здзіўляешся, як гэта пісьменнікі столькі часу абыходзяць увагай такую каларытную фігуру! І толькі ў самы апошні час асобай выдатнага вучонага і падарожніка зацікавіўся польскі раманіст Ян Бжоза. Сёлета ў катавіцкім выдавецтве «Слёнзк» выйшла яго кніга «Ігнацій Дамейка». Яна настолькі цікавая для беларускага чытача, што нельга ўтрымацца ад спакусы пераказаць яе змест хаця б у самых агульных словах.

Раман пачынаецца апісаннем імянін Адама Міцкевіча, якія ўрачыста адзначаліся віленскай моладдзю ў 1820 годзе. На вечары прысутнічалі таксама Ігнацій Дамейка і Ян Чачот. Апошняга Ян Бжоза называе «беларускім паэтам», які «ствараў вершы на сваёй роднай мове, выспеўваў іх пры гуках беларускае ліры». Карыстаючыся архіўнымі і мемуарнымі матэрыяламі, аўтар устанаўлівае, што моладзь на гэтым вечары праслухала даклад Дамейкі, спявала беларускія, літоўскія і польскія песні. А Ян Чачот склаў у гонар імяніннніка верш.

Многія старонкі біяграфічнага рамана Яна Бжозы прысвечаны сардэчнай дружбе, якая звязвала Ігнація Дамейку з Адамам Міцкевічам. Вялікі польскі паэт прыязджаў разам з Занам і Чачотам у Нядзведку на паляванне. Невялічкі домік Дамейкаў над ціхай рэчкай Ушой Міцкевіч затым абяссмерціў у сваёй паэме «Пан Тадэуш». Аўтар зазначае, што Чачот у час гэтай паездкі гаварыў з сябрамі на беларускай мове, спяваў ім беларускія народныя песні. А пасля песень пачыналіся размовы аб становішчы народа, радзімы.

Аднак неўзабаве сустрэчы сяброў-аднадумцаў перапыніліся. Міцкевіч, Зан і Чачот былі арыштаваны за ўдзел у тайных студэнцкіх таварыствах. Ігнацій Дамейка, які к таму часу атрымаў званне магістра прыродазнаўчых навук, таксама трапіў у турму. Праз нейкі час яго выпусцілі на волю пад строгі паліцэйскі нагляд.

У 1830—31 гг. Дамейка прымаў удзел у польскім паўстанні. Пад камандаваннем генерала Хлапоўскага ён змагаўся з царскімі войскамі на тэрыторыі Літвы. Пасля паражэння паўстання патрыёту пагражала ссылка ў Сібір, і таму ён эміграваў за граніцу. У Дрэздэне наш зямляк зноў сустрэўся з Міцкевічам. Сябры наладзілі сумесную паездку ў Саксонскія горы, а потым разам адправіліся ў Францыю.

У Парыжы Дамейка запісаўся ў Горную школу, каб вывучаць там геалогію. А вечарамі ён памагаў Міцкевічу перапісваць начыста яго геніяльнага «Пана Тадэуша». За гэта паэт падараваў яму той экземпляр паэмы, які першым выйшаў з-пад друкарскага станка. Па рэкамендацыі Міцкевіча Дамейка быў запрошан у Чылі ў якасці прафесара хіміі і металургіі. Малады вучоны без жалю пакідаў французскую зямлю: будучы на практыцы ў Эльзасе, ён блізка пазнаёміўся са змрочнай капіталістычнай рэчаіснасцю. У пісьме да А. Міцкевіча ад 6 кастрычніка 1837 года І. Дамейка пісаў, што хоча выехаць з Францыі, бо «майстэрства эксплуатацыі або высмоктвання людзей тут даведзена да велізарных памераў...».

9 лютага 1838 года Дамейка адплыў у Амерыку на англійскім караблі «Спей». Аднастайнае марское падарожжа змянілася коннай вандроўкай праз аргенцінскія стэпы, нялёгкай пераправай цераз хрыбты Андаў. Чылійцы вельмі гасцінна сустрэлі маладога вучонага. Першыя лекцыі ў Какімба прайшлі з выключным поспехам. А крыху пазней Дамейка адправіўся ў паездку па мала даследаванай, таямнічай краіне. На медных рудніках яго абуралі бесчалавечныя адносіны да рабочых, якія працавалі за мізэрную плату без вентыляцыі, без медыцынскай дапамогі. Вучоны неаднаразова пратэставаў супраць такой эксплуатацыі. Багатай уражаннямі была і паездка да араўканскіх індзейцаў. Сярод іх Дамейка вёў этнаграфічныя назіранні, рабіў запісы фальклору. Затым сабраны матэрыял быў выкарыстан у кнізе «Араўкарыя», якая ў 1839 годзе выйшла на іспанскай мове ў Какімба, а затым была перакладзена на іншыя мовы. Выдадзеная ў 1860 г. у Вільні, «Араўкарыя» на доўгі час стала настольнай кнігай на тэрыторыі ўсёй Беларусі. Няма сумнення, што і цяпер перавыданне гэтага твора было б сустрэта з цікавасцю.

Вярнуўшыся ў Какімба з паездкі да індзейцаў, Дамейка піша для студэнтаў падручнік па мінералогіі. Неўзабаве з Сант-Яга вучонаму прыйшло запрашэнне чытаць лекцыі ў сталічным універсітэце. Хаця тэрмін дагавору скончыўся ў 1843 годзе, Дамейка застаўся на далёкай чужыне. Па прапанове ўрада ён правёў у Чылі школьную рэформу, прыняў удзел у адкрыцці багатых залежаў медзі і серабра. Асаблівую ўвагу вучоны звярнуў на мясцовую салетру. Яго працы аб гэтым угнаенні зацікавілі земляробаў літаральна ўсяго свету. З таго часу чылійская салетра стала карыстацца велізарным попытам. З-за яе залежаў у 1881 г. нават узнікла вайна паміж Чылі і Перу. Цікавая такая дэталь, якая сведчыць аб высокім гуманізме Дамейкі. У 1884 г. чылійцы ўзялі сталіцу Перу горад Ліму і абрабавалі мясцовы універсітэт. Нарабаванае абсталяванне было адпраўлена Дамейку, які тады быў ужо рэктарам універсітэта ў Сант-Яга. Абураны вучоны накіраваў ваеннаму камандаванню тэлеграму: «Універсітэт нарабаваных трафеяў не прымае. Прашу неадкладна забраць рэчы назад!» За тэлеграмай паследаваў востры артыкул у мясцовай газеце, дзе кляйміўся драпежніцкі акт, захопніцкія войны ўвогуле. Пасля гэтага выпадку абураны Дамейка нават адмовіўся ад рэктарства і думаў назаўсёды пакінуць Чылі.

Толькі ў 1884 годзе Дамейка вырашыў наведаць радзіму. З сабой ён вёз некалькі скрынак з мінераламі і ўзорамі фауны, якія былі перададзены айчынным навуковым установам. Пасля 53 год выгнання вучоны прыехаў у родную вёску. Але тут ужо не было ні сваякоў, ні знаёмых; маёнтак канфіскавалі царскія ўлады. Вінцэсь Каратынскі ў адным са сваіх артыкулаў успамінаў, што на памяць аб наведанні радзімы, аб сустрэчы з паэтам А. Адынцом Дамейка пасадзіў у Крошыне дубок і папрасіў высечы на камені вершаваны надпіс. І хто ведае, ці не Паўлюк Багрым выконваў гэтую просьбу свайго вялікага суайчынніка...

Праз Адэсу, Неапаль, Парыж Дамейка вярнуўся ў Чылі. Там яго чакала ўдзячнае пісьмо з Лімы. Вучоны зноў узяўся за этнаграфічныя і метэаралагічныя даследаванні. Ён адкрываў новыя мінералы, складаў геалагічную карту краіны, рыхтаваў кадры, правадзіў закон аб ахове працы гарнякоў, выступаў у абарону індзейцаў. Ён аддаваў усе свае веды і здольнасці чужому народу і ўсё жыццё смуткаваў, што не можа рабіць гэта на сваёй радзіме.

23 студзеня 1889 года перастала біцца сэрца нястомнага вучонага і патрыёта, члена многіх акадэмій і навуковых таварыстваў, аўтара 130 навуковых прац. Гэты дзень быў аб'яўлены ў Чылі жалобным днём. Над магілай Дамейкі выступіў з прамовай прэзідэнт рэспублікі Бальмацэда. Вучоны быў аб'яўлены нацыянальным героем Чылі.

Такі, у некалькіх словах, жыццёвы шлях Ігнація Дамейкі. Са старонак цікавага рамана Яна Бжозы ён паўстае перад намі не толькі як выдатны вучоны, палымяны патрыёт, але і як абаяльны чалавек, блізкі сябра многіх славутых людзей свайго часу. Шкада толькі, што аўтар вельмі мала сказаў аб літаратурнай дзейнасці Дамейкі. А між тым яго артыкулы, замалёўкі, урэшце перапіска з А. Міцкевічам, Б. Залескім, А. Адынцом, В. Полем і інш. маюць вялікае значэнне для літаратуразнаўства, змяшчаюць многа цікавых звестак, у прыватнасці аб грамадскім і літаратурным жыцці на тэрыторыі Беларусі.

Што ўтойваць грэх, імя Ігнація Дамейкі ў Беларусі амаль забыта. Не ўвекавечана яго памяць у Нядзведцы. Яго спадчына не даследуецца нашымі філолагамі, гісторыкамі, краязнаўцамі. А рабіць гэта трэба!

А. МАЛЬДЗІС.

У Мінску знаходзіцца на гастролях Эстрадны аркестр Эстонскай філармоніі, які вы бачыце на нашым здымку. У рэпертуары калектыву аркестровыя творы эстонскай музыкі, песні і танцы савецкіх і зарубежных кампазітараў. У аркестры прымаюць удзел саліст на трубе Рыхард Мельдэр, спявачка Тамара Кепа, танцы выконваюць Хельгі і Леа Мытус. З разнастайным і цікавым рэпертуарам выступае заслужаны артыст Эстонскай ССР Уладзімір Сапожнін. Дырыжор аркестра Сауль Петэр.

ТРЫВОЖНАЯ ВЕСТКА

(Заканчэнне. Пачатак на 3-й стар.).

***

— Што ж гэта ты, сынку, паблажэў нешта? — пытала маці, ставячы на стол любімае Кастусёва снеданне — грэцкія блінцы з мачанкай.

За стол прыселі Алена і Юзік.

— Вы ж, дзеткі, елі нядаўна, — сказала маці. — Няхай Косцік спакойна паснедае... Вы яму толькі замінаеце...

— Ніхто не замінае... Мне будзе весялей...

Малыя Алена і Юзік усю раніцу апекавалі старэйшага брата, вадзілі яго ў звярынец, дзе гадавалася маладзенькая сарначка, паказвалі свае цацкі.

— А вы хоць пачаставалі Костуся першай вясенняй слёзкай? — увайшоўшы ў хату, запытаў дзядзька Антось.

Нічога не кажучы, Аленка кінулася ў камору і прынесла конаўку бярозавага соку.

Кастусь піў бярозавік, настоены на скарынках хлеба, і на яго раптам дыхнула далёкім бесклапотным маленствам. Прыйшла на памяць смешная гісторыя з клёцкамі, якія варыў дзядзька Антось з бярозавым сокам...

Пазіраў семінарыст на маці, дзядзьку Антося, дзяцей, якія з такой увагай стараліся дагадзіць госцю, і на сэрцы Кастуся стала цяплей і весялей. Блізкія, родныя, дарагія!

Кастусь меў намер пасля снедання схадзіць у Мікалаеўшчыну, але перадумаў. Чаго ён пойдзе? Каб убачыць Алесю і растрывожыць сэрца? Не! Ды і не хацелася крыўдзіць малых, якія хадзілі за ім па пятах, не адпускалі ад сябе ні на крок, весела шчабяталі і клікалі на рэчку ці ў лес. І Кастусь пайшоў з дзецьмі ў Свержанскую Граду...

Уся лугавіна была жоўтай ад кураслепу, на ўзлессі зелянела трава, прабіваліся бэзавыя кветачкі воўчага лыка.

Ласкава прыгравала вясновае сонца. Павяваў лёгкі ветрык. «Шу-шы, шу-шы», — спакойна і аднастайна шумелі дрэвы. Недзе блізка выспеўваў дрозд, крычала жаўна, у ясным блакіце разлівалася песня жаваранка...

Семінарыст услухоўваўся ў шум лесу і посвіст птушак. Знаёмыя з маленства гукі абуджалі ў душы патаемныя струны, якія сваім гучаннем заглушалі нядаўнюю трывогу...

***

Кастусь меркаваў ісці назад у Нясвіж пехатою, але дзядзька запрог каня, каб падвезці пляменніка ў горад.

Маленькі, тоўсценькі, як гарбуз, жвавы конік Сівак бег вясёлаю трусцою. Мінуўшы клін, выехалі на гасцінец. Неўзабаве пачалася грэбля. Дзён тры таму назад прайшоў спорны вясновы дождж, і на грэблі гразь была па самыя калодкі, воз неміласэрна трэсла і кідала з боку на бок.

— Цьфу ты, чортава калыска! — прагаварыў дзядзька Антось. — Сюдэма толькі гаршкі вазіць...

За мостам на паваротцы паказалася сустрэчная фурманка.

— Пазнаеш, хто гэта едзе? — запытаў дзядзька.

Кастусь прыгледзеўся. Мужчына сцябаў пугай буланага коніка, той высока падкідаў ногі і трос грывай. Калі вазы зраўняліся, семінарыст пазнаў ці, лепш сказаць, здагадаўся — разгледзець не было вельмі калі, — што жанчына ў чорнай капоце, якая сядзела побач з Адасем Камароўскім, гэта Алеся... Хлапец азірнуўся. Алеся таксама павярнулася і пазірала ў іх бок...

— Эйш, маладыя недзе загуляліся, — прамовіў дзядзька Антось і пагнаў каня.

Кастусь панура апусціў галаву і маўчаў.

Выехалі на Нясвіжскі шлях, абсаджаны старымі бярозамі. Дарога то ўзбягала на ўзгорак, на якім цямнелі кудзеркі маладога хвойніку, то апускалася ў лагчыну, дзе на зялёным лузе пасвіліся каровы.

— Што гэта ты, нябож, нейкі смутны ўсё? — пачаў гаворку дзядзька. — Можа, нездаровіцца?

— Не-е...

— Дык чаго ты нос апусціў? Я, праўда, трохі здагадваюся. — Дзядзька памаўчаў, глянуў на Кастуся. — Э, браток ты мой, тваё ўсё яшчэ наперадзе. Я адным вухам чуў сёетое. Яна, вядома, дзяўчына нішто...

Кастусь здзіўлена глянуў на дзядзьку Антося, але змоўчаў.

— Пойдзеш на свой хлеб, будзеш мець службу. Тады і чалавек добры трапіцца, настаўніца, можа... Мая-то песенька спета... Охо-хо!

Дзядзька Антось цяжка ўздыхнуў і загаварыў зноў:

— З Марыляй мы тры гады любіліся. Збіраліся восенню пабрацца, аж тут ажаніўся Пятрусь з Альбінай і пераехаў у бацькаву хату, дзе мы жылі з Яўхімам... Да гэтага Пятрусь пасля салдатаў жыў разам з тваім бацькам у Ластку... У хаце цесна, шумна. Увесь дзень Яўхімава Антоля грызецца з Альбінай. Прывесці ў хату Марылю я не асмеліўся: і ў хаце і на зямлі тром сем'ям цесна будзе... Кінуўся сюды-туды, каб дзе на службу ўладкавацца, хоць бы леснікам. «Чакай, Марылька, нейкую радачку дамо», — казаў я. У лясніцтве нічога не выйшла, падаўся на чыгунку — і там няма месца... Што рабіць, куды дзецца? Чакала, чакала мяне Марыля ды выйшла замуж за другога... Па праўдзе кажучы, яна яшчэ б чакала, але бацькі выдалі. Тады я і заламаў асінку: буду векаваць бабылём. Сабраў свае лахі пад пахі і пераехаў да твайго бацькі ў Ласток... Суседзі гаварылі: «Надаела Антосю асотам горла калоць». Гэта ж бо Антоля не ўмела ці не хацела есці варыць. Пра яе казалі, што яна Яўхіму аднойчы асоту наварыла...

Антось змоўк. Кастусь глянуў на дзядзьку. Твар у таго раптам неяк перасмыкнуўся, а на вачах, у якіх свяціліся смутак і роздум, бліснулі слёзы. Кастусю стала шкада дзядзькі Антося, які цяпер — праз столькі год! — не можа без хвалявання ўспомніць любую дзяўчыну. «Вось гэта каханне!..» — падумаў ён.

— Ніхто таго не ведаў, чаму я з'ехаў з Мікалаеўшчыны, — закурыўшы, гаварыў далей дзядзька Антось. — Цяжка было мне сустракацца з Марыляй... Крыўда была і на яе і яшчэ большая на сябе. Толькі ў рабоце і забываўся на ўсё. Працаваў, як чорны вол. Араў, касіў, малаціў. А як надыдзе прасветлая часіна, пачну думаць, дык так горка стане на сэрцы — хоць рукі налажы. І я стараўся, каб не было гэтай свабоднай часіны. Хадзіў у рыбу, рабіў лыжкі, ступы, конаўкі ды іншае начынне. Ладзіў бавы з дзецьмі. Неяк раз пакаштаваў плытніцкага хлеба. Але ён не для мяне. Сумаваў я па прывычнай рабоце, па дзецях, з якімі зжыўся... От, як яно, браток, бывае. Якая жытка нашая!.. Но-но, малы!

Сівак весела пырхаў і бег дарогаю...

Польскі штотыднёвік паведамляе

ПОЛЬСКАЕ ВЫЯЎЛЕНЧАЕ МАСТАЦТВА ЗА РУБЯЖОМ

Амаль кожны год польскія мастакі, скульптары, графікі і ілюстратары экспануюць свае новыя работы за рубяжом. У 1962 годзе польскае выяўленчае мастацтва будзе прадстаўлена на Венецыянскім біенале, на выстаўцы графікі ў Токіо. Польскія мастакі прымуць удзел у міжнароднай выстаўцы керамікі ў Празе, выстаўцы тканін у Лазане і г. д.

Вялікая выстаўка «Польскі рэвалюцыйны рух у мастацтве» будзе адкрыта ў Чэхаславакіі і Балгарыі. Узоры польскага народнага мастацтва будуць паказаны ў Даніі, Нарвегіі, а сатыра апошніх год і лепшы плакат — у Савецкім Саюзе. Польская сатыра і выстаўка работ Браніслава Лінке будуць экспанавацца ў ГДР.

Упершыню жыхары Гаваны змогуць азнаёміцца з польскім сучасным плакатам.

У будучым годзе ў некалькіх італьянскіх гарадах будзе паказана выстаўка польскай мастацкай фатаграфіі, а ў Венгрыі — кніжнай ілюстрацыі. У Бельгіі будзе арганізавана выстаўка фламандскага жывапісу з польскіх калекцый.

ПАМЯЦІ САВЕЦКІХ САЛДАТ

У Камарове (Варшаўскае ваяводства) адкрыты помнік, пабудаваны ў гонар савецкіх ваеннапалонных, закатаваных гітлераўцамі ў 1941—43 гг. Гэты помнік пабудаваны на месцы, дзе 20 год назад знаходзіўся гітлераўскі лагер для савецкіх ваеннапалонных і дзе загінула каля 24 тысяч савецкіх грамадзян. Гэты лагер апісаны польскім пісьменнікам Ігарам Няверлі ў кнізе «Хлопец з Сальскіх стэпаў». Герой гэтага рамана Дзегцяроў быў вязнем лагера ў Камарове.

«ЖАНІЦЬБА» НА ВАРШАЎСКАЙ СЦЭНЕ

Варшаўскі драматычны тэатр паказаў днямі камедыю М. В. Гогаля «Жаніцьба». Крытыка высока ацаніла спектакль, падкрэсліваючы ўдалыя дэкарацыі і майстэрства акцёраў. «Выбухі смеху ў глядзельнай зале, — піша аўтар рэцэнзіі ў «Трыбуне люду», — сведчаць аб тым, што спектакль удаўся на пяцёрку».

Адна з найбольш папулярных п'ес рускіх класікаў «Жаніцьба» 28 разоў ставілася тэатрамі народнай Польшчы.

МІЛЬЁННЫМІ ТЫРАЖАМІ

Кнігі пісьменнікаў 50 краін былі перакладзены за 15 год існавання Народнай Польшчы.

Звыш 2 770 назваў з агульнага ліку 6 370 — гэта пераклады з рускай і савецкай літаратуры. Самымі вялікімі тыражамі выдаваліся творы Максіма Горкага — два мільёны экземпляраў, Л. М. Талстога — паўтара мільёна экземпляраў, а таксама І. Тургенева, А. Чэхава, А. Гайдара, Ул. Маякоўскага і М. Шолахава — па аднаму мільёну экземпляраў.

ВЫСТАЎКА Ў КІТАІ

У Пекінскім музеі «Кукун» (былы імператарскі палац) адкрылася выстаўка «Польскі рэвалюцыйны рух у мастацтве». На выстаўцы паказана больш ста твораў польскага жывапісу і графікі.

«Штотыднёвы аглядальнік».
(Польскае агенцтва друку).

Галоўны рэдактар Нічыпар ПАШКЕВІЧ.
Рэдакцыйная калегія: Заір АЗГУР, Аляксандр БУТАКОЎ, Кастусь ГУБАРЭВІЧ, Васіль ІВАШЫН, Аркадзь МАРЦІНОВІЧ (адказны сакратар), Пятро ПРЫХОДЗЬКА, Раман САБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), Мікола ТКАЧОЎ, Янка ШАРАХОЎСКІ, Іван ШАЦІЛА, Рыгор ШЫРМА.

«Литература и искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР, Минск.

АДРАС РЭДАКЦЫІ: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі—3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 3-25-25, адказнага сакратара—3-25-25, аддзела літаратуры—3-22-04, аддзела мастацтва—3-24-62, аддзела культуры—3-20-54, выдавецтва—3-19-52, бухгалтэрыі—3-11-03.

«Літаратура і мастацтва» выходзіць два разы на тыдзень: у аўторак і пятніцу.

АТ 00495.

Друкарня выдавецтва «Звязда».